

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ НАЗЕМНИХ СПОРУД І АЕРОДРОМІВ
КАФЕДРА АЕРОКОСМІЧНОЇ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Юрій ВЕЛИКОДСЬКИЙ

«__» _____ 2023 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 193 «ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»

**Тема: «Еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту
при розробці корисних копалин»**

Виконавець: студент групи ЗК-410Б

Паращенко Юрій Анатолійович _____

Керівник: к.е.н., доцент Стецюк Михайло Петрович _____

Нормоконтролер: к.е.н, доцент Стецюк Михайло Петрович _____

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет наземних споруд і аеродромів

Кафедра аерокосмічної геодезії та землеустрою

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітньо-професійна програма «Землеустрій та кадастр»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач випускової кафедри

_____ Юрій ВЕЛИКОДСЬКИЙ

«___» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Паращенко Юрія Анатолійовича

1. Тема роботи: «Еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин» затверджена наказом ректора від 10.05.2023 р. № 677/ст.
2. Термін виконання роботи: з 29 травня по 25 червня 2023 р.
3. Вихідні дані роботи: законодавство України, наукові статті, інтернет-ресурси, Звіт з оцінки впливу на довкілля видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів.
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні засади щодо визначення родючості ґрунтів. Охорона ґрунтів та збереження їх родючості. Еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: 6 рисунків, 4 таблиці.
6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Пошук та опрацювання літературних джерел відповідно до теми дипломної роботи	29.05.2023	
2.	Дослідження теоретичних засад щодо визначення родючості ґрунтів	30.05.2023	
3.	Опрацювання законодавства з охорони ґрунтів та збереження їх родючості	05.06.2023	
4.	Визначення еколого-економічних засад зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин	10.06.2023	
5.	Підготовка висновку та корегування диплому відповідно до методичних рекомендацій	15.06.2023	
6.	Підготовка доповіді та презентації на захист дипломної роботи	18.06.2023 - 25.06.2023	

Дата видачі завдання: 29.05.2023 р.

Керівник дипломної роботи: Стецюк М.П. _____

Завдання прийняв до виконання: Паращенко Ю.А. _____

РЕФЕРАТ

Дипломна робота на тему: «Еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин» містить: 100 сторінок, 6 рисунків, 4 таблиці, 28 використаних джерел.

Об'єктом дослідження є верхній родючий шар ґрунту, який розглядається в контексті забезпечення раціонального використання земель в Україні.

Предмет дослідження - еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин.

Метою роботи є дослідження еколого-економічних засад зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин.

Методи дослідження: збір інформації, узагальнення, аналіз, індукція і дедукція, порівняння, опис, нормативно-правовий метод.

Практичне значення отриманих результатів. Шляхи вирішення поставлених задач в дипломній роботі можуть слугувати як методичні рекомендації при здійсненні зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин з урахуванням еколого-економічних нормативів, дотримання яких сприяє підвищенню ефективності охорони, раціонального, екологічно безпечного використання ґрунтів, збереження та відтворення їх родючості.

ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОДЮЧИЙ ШАР, КОРИСНІ КОПАЛИНИ,
РОБОЧИЙ ПРОЕКТ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ.....	8
1.1. Поняття терміну «ґрунт».....	8
1.2. Загальні положення щодо родючості ґрунтів	13
1.3. Роль агрохімічної паспортизації земель.....	18
РОЗДІЛ 2. ОХОРОНА ҐРУНТІВ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ РОДЮЧОСТІ....	24
2.1. Обов'язки землевласників та землекористувачів щодо стану родючості ґрунтів.....	24
2.2. Правове регулювання у сфері збереження ґрунтів та охорони їх родючості	27
2.3. Відповідальність за порушення вимог законодавства в частині використання ґрунтів.....	35
РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЗНЯТТЯ ВЕРХНЬОГО РОДЮЧОГО ШАРУ ҐРУНТУ ПРИ РОЗРОБЦІ КОРИСНИХ КОПАЛИН.....	43
3.1. Особливості розробки робочих проектів землеустрою щодо зняття, перенесення та використання родючого шару ґрунту.....	43
3.2. Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами.....	47
3.3. Еколого-економічні засади зняття й збереження верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин на прикладі Болтишського родовища	54
3.3.1. Правова основа використання земельних ділянок для розробки родовища корисних копалин	55
3.3.2. Опис провадження планової діяльності на Болтишському родовищі.....	58

3.3.3. Заплановані заходи зі зняття та перенесення родючого шару ґрунту при добуванні корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів.....	63
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Ґрунтовий покрив є одним з особливо вразливих об'єктів природи. Усі негативні зміни, що відбуваються із земельними ресурсами, стосуються, насамперед, ґрунтів. Сучасні обстеження ґрунтів свідчать, що їхній стан в останні десятиліття погіршився і досяг рівня близького до критичного. Актуальність теми викликана кризовим станом у довкіллі функціонування гірничих підприємств (видобувних і переробних). Дослідження дозволяє ставити питання про засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин з урахуванням еколого-економічних засад, прийнятий в Україні для охорони та збереження ґрунтів.

Метою роботи є дослідження еколого-економічних засад зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин

Об'єктом дослідження є верхній родючий шар ґрунту, який розглядається в контексті забезпечення раціонального використання земель в Україні.

Предмет дослідження – еколого-економічні засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин.

Методи дослідження: збір інформації, узагальнення, аналіз, індукція і дедукція, порівняння, опис, нормативно-правовий метод.

Практичне значення отриманих результатів. Шляхи вирішення поставлених задач в дипломній роботі можуть слугувати як методичні рекомендації при здійсненні зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин з урахуванням еколого-економічних нормативів, дотримання яких сприяє підвищенню ефективності охорони, раціонального, екологічно безпечного використання ґрунтів, збереження та відтворення їх родючості.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РОДЮЧОСТІ ГРУНТІВ

1.1. Поняття терміну «ґрунт»

Ґрунт є поверхневою частиною мінерально-органічної оболонки нашої планети- літосфери. Термін «земля» в багатьох джерелах є синонімом терміну «ґрунт» в сільському господарстві і терміну «ґрунт» в інженерно-будівельній справі.

Значення ґрунту:

- частина твердої оболонки Землі;
- склад забезпечує життєві процеси рослин;
- рослини дають кисень, їх поїдають тварини і люди;
- він є місцем проживання мешканців ґрунтового середовища.

Ґрунт утворюється під впливом неорганічних речовин (вода, температура, вітер, сонячне тепло, живі організми руйнують гірські породи) та органічних речовин (щороку у великій кількості відмирають однорічні рослини, опадає листя дерев, гинуть тварини, які бактерії перетворюють на гумус) (рис.1.1) [27].

У результаті багатовікового досвіду і наукових агрономічних досліджень нагромадився великий матеріал з характеристики поверхневого шару землі.

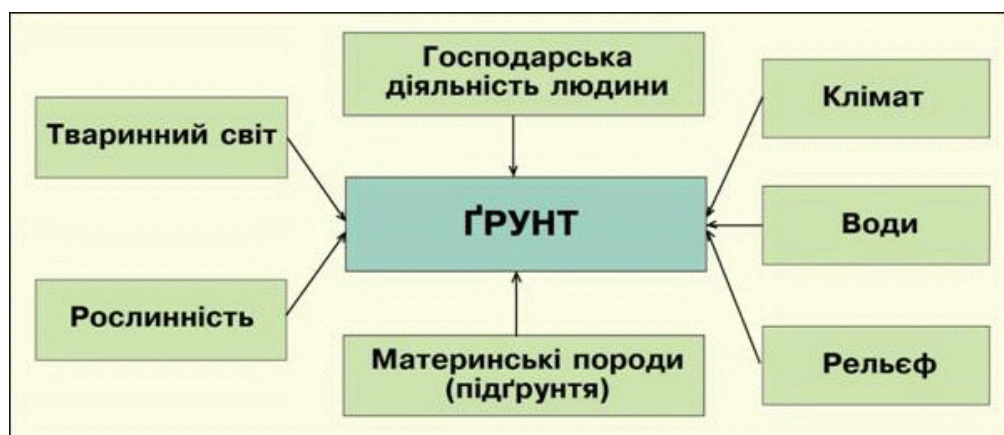

Рис.1.1. Ґрунотвірні чинники

Концепції теорії живлення рослин оформилися в окремий напрям дослідження ґрунтів – агрокультурхімічний. Засновник органічної теорії

живлення рослин А. Теєр головну роль надавав гумусу – як речовині, що визначає родючість ґрунтів. Ю. Лібіх сформулював мінеральну теорію, вважаючи, що тільки наявність мінеральних компонентів в ґрунті відповідає за живлення рослин і суттєво відбивається на родючості. Отже, представники агрикультурхімії сприймали ґрунт як джерело елементів живлення, як суміш мінеральних і органічних сполук, як середовище, в якому розвивається коріння рослин. Під ґрунтом вони розуміли лише орний шар – об'єкт їх досліджень (М.Є. Вольні, Ж.Б. Бусенго)

В процесі розвитку геологічних досліджень було виявлено, що верхня частина гірських порід, що знаходяться на поверхні, більшим чи меншим чином змінена. На місці масивних гірських порід утворилася товща пухкого елювію – кора вивітрювання. Цей елювій і продукти його перевідкладення геологи стали також називати ґрунтом. Сформувався аерогеологічний напрям у дослідженні ґрунтів (Г. Беренд, Ф. Ріхтгофен, Ф. Фаллу), який мав найширше визнання в західних країнах.

Ґрунт розглядався як кора вивітрювання, геологічне утворення чи продукт його руйнування та перевідкладення. При цьому ґрунт втрачав свою самостійність як природне тіло. Отже, до середини ХІХ склалися агрономічне і геологічне уявлення про ґрунт, що істотно розрізнялися між собою. Досить сказати, що потужність ґрунту, як агрономічного «утворення», не перевищувала півметра, а відповідно геологічного уявлення – могла досягати декількох сотень метрів.

Ґрунт існує в природі об'єктивно і є настільки складним утворенням, що на перших стадіях її вивчення дослідники мимоволі звертали увагу на яку-небудь одну якість ґрунту, на одну її сторону. Це і привело до неоднакових уявлень про ґрунт. Намагання якимось узагальнити існуючі уявлення були не дуже вдалимими.

Відповідно до словника Володимира Даля (1882) «ПОЧВА (от почивать, лежать) поверхность земли, верхний слой ее, по качеству своему, или по возвышенью, уровню, как основанье местного уровня, подошва. Почва тучная, чернозем, растительный перегной, теплая, жаркая. Холодная почва, сырая,

мокрая, болотная, либо: белая, известковая, иловатая; бывает: песчаная, глинистая, каменистая, болотная, кислая, легкая, тяжелая, пресная, суглинок, рыхляк, лудяк, супесь, захлесть (нанос), хрящ, меловая, иловатая, солончак и пр...».

Тривалий час на поверхні нашої планети виділяли три групи («царства») природних утворень: мінеральні, рослинні і тварини. Кожна група була об'єктом вивчення визначених наук. Група мінеральних утворень – предметом вивчення різних геолого-мінералогічних дисциплін: хімічні сполуки – мінералогії, закономірні сполучення мінералів (гірські породи) – петрографії, товщі гірських порід (їхні параметри, умови залягання і відносний вік) – геології. Група рослинних організмів вивчалася ботанікою, тварин – зоологією.

Перші наукові визначення ґрунту знаходимо у працях В.В.Докучаєва - засновника сучасного наукового ґрунтознавства – якій, спираючись на власний багаторічний досвід польових досліджень та досвід інших дослідників в цій галузі, висунув принципово нове уявлення про ґрунт і науку в цілому. Вже в першій своїй роботі «Русский чернозем» (1883) Докучаєв показав, що ґрунт не обмежується лише коренемістким шаром, а має визначений генетичний профіль (вертикальну будову) і є природно- історичним тілом – функцією декількох ґрунотвірних факторів. Так, в своїх «Лекціях з ґрунтознавства» (1900-1901) він визначав ґрунт як «... денні або зовнішні горизонти гірських порід (усе одно яких), природно змінених спільною дією вод і повітря і різного роду організмів, живих і мертвих».

Суть відкриття В. В. Докучаєва – встановлення ґрунту як результату взаємодії усіх факторів ґрунотворення – не відразу була оцінена сучасниками. Насамперед здавалося дивним, що ґрунт, який так довго вивчали і ще більший час використовували в практичних цілях, – цей ґрунт можна побачити якось інакше, чим розглядали дотепер. Якби мова йшла про відкриття нових властивостей ґрунту, що доповнюють уже відомі, то це відкриття було б сприйняте усіма з задоволенням. Але В. В. Докучаєв, оперуючи переважно відомими фактами, доводив, що ґрунт являє собою зовсім особливе утворення,

чого раніше не бачили. Це викликало здивування. Усі фактори ґрунотворення, про які говорив В. В. Докучаєв, були відомі. Їх послідовно висували різні вчені, але в якості однієї визначальної умови. Відповідно до думки одних учених, характер ґрунту визначався кліматом; інші вважали, що визначальним фактором буде склад вихідної породи, треті стверджували, що ґрунт створюється тваринами, четверті утворення ґрунту цілком зв'язували з рослинністю. Тому багато хто з науковців, сприйняли вчення В. В. Докучаєва як новий, «поліпшений» варіант однієї з відомих гіпотез походження ґрунту – рослинної, геологічної чи кліматичної. В. В. Докучаєв різко заперечував проти такого тлумачення його поглядів, підкреслюючи, що виникнення ґрунту відбувається в результаті спільної дії усіх факторів. Таким чином, Докучаєв показав, що поняття про ґрунт нерозривно пов'язано з діалектичним уявленням про його генезис (утворення) в результаті взаємодії факторів ґрунотворення. Він став засновником генетичного ґрунтознавства і зовсім нового напрямку в географії, що базується на комплексних порівняльно-географічних дослідженнях.

Одночасно з докучаєвським напрямом, розвивалися і інші погляди на ґрунт, насамперед як середовище існування рослин. Так, П.А. Костичев, засновник агроґрунтознавства і автор першого підручника «Ґрунтознавство» (1886), писав: «... перш за все виділяємо верхній шар землі до тієї глибини, до якої доходять головна маса рослинних коренів, і називаємо його ґрунтом». В.Р.Вільямс звертав увагу на властивість, що відрізняє ґрунт від інших природних тіл – родючість: «ґрунт – це пухкий поверхневий горизонт суші земної кулі, здатний продукувати врожай рослин». Звичайно, порівняно з докучаєвським, ці підходи виглядають неповними, але всі вони взаємно доповнюють один одного, характеризуючи школу генетичного ґрунтознавства. Найбільш сучасним, в той же час таким, що відповідає докучаєвському генетичному ґрунтознавству є комплексне (субстанційно-функціонально-атрибутивне) визначення:

ґрунт – біокосне природно-історичне тіло, що має вертикальну будову профіля, і є поліфункціональною і полікомпонентною відкритою багатофазною

структурною системою в поверхневому шарі кори вивітрювання гірських порід, що володіє родючістю, і є комплексною функцією гірської породи, клімату, біологічних факторів, рельєфу та часу [7].

Окрім суто наукового застосування, поняття «ґрунт» є часто вживаним, зокрема, в галузі контролю за станом родючості ґрунтів, якістю земельних ділянок, оцінки придатності земель для різних способів використання тощо. Його використовують в роботі органи виконавчої влади з питань земельних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, аграрної політики, власники землі та землекористувачі. Так, законодавством України визначено, що ґрунт - це природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості [22].

Цілком тотожним докучаєвській парадигмі є визначення ґрунту, що прийняте ґрунтовою школою США: ґрунт – це природне тіло, що складається з твердих (мінеральних і органічних) речовин, рідини і газів, утворюється на поверхні землі, має горизонтальне поширення і характеризується одним або двома послідовними горизонтами або шарами, які відрізняються від вихідного матеріалу в результаті накопичення, виносу, зміни і перетворення енергії та матерії і здатне підтримувати коріння рослин в природному середовищі. Міжнародна спільнота ґрунтознавців використовує ширший підхід. Зокрема, загальноприйнятим є тлумачення, відповідно якого створена Світова реферативна база ґрунтових ресурсів (World reference base for soil resources - WRB), де ґрунт визначається як будь-який матеріал у межах 2 м від поверхні Землі, що контактує з атмосферою (за винятком ділянок із суцільним льодом, водних тіл, глибших 2 м, живих організмів).

Отже, ґрунт є засобом існування людства і сферою інтересів різних напрямків господарювання [7].

1.2. Загальні положення щодо родючості ґрунтів

Невід'ємною специфічною властивістю ґрунту як природного тіла є його родючість. Від неї залежить життя на Землі рослин і тварин, а також людини.

Родючість ґрунту - здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту.

Гумус - органічна складова частина ґрунту, яка утворюється в процесі біохімічного розкладу рослинних і тваринних решток та формує його родючість.

ґрунтова маса - знятий родючий шар ґрунту.

Родючість ґрунтів є об'єктом охорони на землях сільськогосподарських угідь. При проектуванні та будівництві об'єктів господарської та іншої діяльності здійснюється обстеження ґрунтів, а також оцінювання впливу цієї діяльності на якість ґрунтів та їх родючість.

Показниками родючості ґрунтів земельних ділянок сільськогосподарської призначення користуються органи виконавчої влади з питань земельних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, аграрної політики як основою, на якій визначають рівень родючості ґрунтів і категорії якості земельної ділянки, контролюють використання та охорону земель, зміни стану ґрунтів і їхньої родючості та придатність їх для використання за цільовим призначенням.

Показники родючості ґрунтів враховують у разі надання земельних ділянок у користування, вилучення з господарського обігу та зміні характеру та режиму використання, визначення придатності земель до вирощування певних сільськогосподарських культур, оцінювання сучасного стану ґрунтів земельних ділянок.

Основою об'єктивних даних щодо географічних, генетико-морфологічних, агрохімічних, агрофізичних та інших характеристик складу та властивостей ґрунтів конкретної земельної ділянки, її придатності до вирощування певних сільськогосподарських культур є дані великомасштабного обстеження ґрунтів,

Державного земельного кадастру й агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, результати яких відображують належним чином оформлені:

- технічний паспорт земельної ділянки;
- паспорт ґрунтів;
- агрохімічний паспорт земель сільськогосподарського призначення.

Технічний паспорт земель сільськогосподарського призначення містить відомості про розмір земельної ділянки; місце розташування (адресу); належність до державної чи комунальної власності; грошову оцінку земельної ділянки та її стартову ціну; природний і господарський стан земельної ділянки; цільове призначення земельної ділянки.

Для оцінки родючості ґрунту використовують:

- матеріали великомасштабного обстеження ґрунтів і їхнє коригування (нариси, ґрунтові карти);
- матеріали детального агрохімічного обстеження ґрунтів;
- матеріали еколого-меліоративного моніторингу;
- результати тривалих стаціонарних польових дослідів наукових установ у конкретних ґрунтово-кліматичних умовах;
- дані агрохімічного паспорту земель сільськогосподарського призначення, які характеризують сучасний стан родючості ґрунту та ступінь його забруднення токсичними агрохімікатами, важкими металами, радіонуклідами.

Показники родючості ґрунтів включають:

- а) загальні показники, а саме:
  - 1) потужність гумусованого шару ґрунту;
  - 2) грубизна профілю для схилових ґрунтів;
  - 3) гранулометричний склад;
- б) агрофізичні показники, а саме:
  - 1) щільність ґрунту;
  - 2) агрегатний склад;

- 3) найменша вологоємність;
- 4) запаси продуктивної вологи;
- в) агрохімічні показники, а саме:
  - 1) вміст гумусу;
  - 2) вміст поживних речовин;
  - 3) вміст мікроелементів;
- г) фізико-хімічні властивості, а саме:
  - 1) реакція ґрунтового розчину;
  - 2) склад увібраних катіонів [28];
- д) показники забруднення ґрунтів важкими металами, залишками пестицидів і радіонуклідами;
- ж) ступінь засолення ґрунтів за катіонно-аніонним складом водної витяжки (для солонцевих, засолених і зрошуваних земель);
- з) ступінь солонцюватості ґрунтів за вмістом обмінного натрію та калію (для солонцевих і зрошуваних земель).

Показники родючості ґрунтів включають:

- а) загальні показники, а саме:
  - 1) потужність гумусованого шару ґрунту;
  - 2) грубизна профілю для схилових ґрунтів;
  - 3) гранулометричний склад;
- б) агрофізичні показники, а саме:
  - 1) щільність ґрунту;
  - 2) агрегатний склад;
  - 3) найменша вологоємність;
  - 4) запаси продуктивної вологи;
- в) агрохімічні показники, а саме:
  - 1) вміст гумусу;
  - 2) вміст поживних речовин;
  - 3) вміст мікроелементів;
- г) фізико-хімічні властивості, а саме:

- 1) реакція ґрунтового розчину;
- 2) склад увібраних катіонів;
- д) показники забруднення ґрунтів важкими металами, залишками пестицидів і радіонуклідами;
- ж) ступінь засолення ґрунтів за катіонно-аніонним складом водної витяжки (для солонцевих, засолених і зрошуваних земель);
- з) ступінь солонцюватості ґрунтів за вмістом обмінного натрію та калію (для солонцевих і зрошуваних земель) [28].

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, проводить моніторинг родючості ґрунтів та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення.

На виконання підпункту 5 пункту 1721 плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106, абзацу четвертого підпункту 35 пункту 4 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 року № 124, пункту 420 плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 276-р затверджено Правила щодо забезпечення родючості ґрунтів і застосування окремих агрохімікатів, що додаються (далі - Правила). Правила встановлюються з метою охорони вод та ґрунтів, зменшення ризику їхнього забруднення сполуками нітрогену від сільськогосподарських джерел, внаслідок застосування азотних добрив.

В Правилах передбачаються:

- періоди, під час яких внесення добрив у ґрунт є небажаним;
- внесення добрив на полях, розташованих на крутих схилах;
- правила зберігання гною в уразливих до (накопичення) нітратів зонах;

- процедури застосування добрив, що мінімізують вимивання сполук нітрогену у водні об'єкти;
- управління використанням земель, включаючи сівозміни, їх оптимальне співвідношення та підтримання якості ґрунту;
- підтримання мінімального рослинного покриву впродовж (дощових) періодів;
- планування внесення добрив та ведення обліку їх застосування;
- ґрунтові умови і параметри їх водного режиму;
- нормативи виходу екскрементів за добу від сільськогосподарських тварин [15].

Держава здійснює економічне стимулювання заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів землевласниками та землекористувачами шляхом:

- надання податкових і кредитних пільг фізичним і юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи щодо захисту земель від ерозії, підвищення родючості ґрунтів та інші заходи, передбачені загальнодержавними і регіональними програмами у галузі використання та охорони земель;
- звільнення землевласників і землекористувачів від плати за землю, за земельні ділянки, на яких виконуються роботи з лісорозведення, з меліорації, рекультивації, консервації земель та інші роботи щодо охорони земель на період тимчасової консервації, будівництва та сільськогосподарського освоєння земель відповідно до затвердженої документації із землеустрою;
- компенсування суб'єктам господарювання недоодержаної частки доходу внаслідок консервації деградованих, малопродуктивних, а також техногенно забруднених земель, інших заходів з покращення екологічного стану земель;
- застосування прискореної амортизації основних фондів землеохоронного і природоохоронного призначення.

Компенсація витрат, понесених землевласниками та землекористувачами на покращення екологічного стану земель та підвищення родючості ґрунтів,

проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до загальнодержавних і регіональних програм у галузі охорони земель.

Підставою для розгляду питання про економічне стимулювання заходів щодо використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів є заява чи клопотання землевласників і землекористувачів до органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, які здійснюють регулювання у сфері охорони земель, за місцезнаходженням земельної ділянки.

До заяви чи клопотання додається висновок центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, про покращення екологічного стану земель і підвищення родючості ґрунтів згідно з даними агрохімічного паспорта земельної ділянки.

Порядок економічного стимулювання заходів щодо використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів встановлює Кабінет Міністрів України [Закон України «Про охорону земель»].

1.3. Роль агрохімічної паспортизації земель

Основним критерієм достовірної та якісної вартості оцінки земельних ресурсів як у цілому, так і кожного окремого поля, земельної ділянки, є агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення та видача агрохімічного паспорта.

Системний моніторинг ґрунтів сільськогосподарського призначення є елементом загальнодержавного моніторингу навколишнього середовища. Цей моніторинг здійснюється у вигляді агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Відповідно до статті 5 Земельного кодексу України одним із принципів, на яких будується земельне законодавство є забезпечення раціонального використання та охорони земель.

Згідно з частиною четвертою статті 37 Закону України «Про охорону земель» з метою здійснення контролю за динамікою родючості ґрунтів систематично проводиться їх агрохімічне обстеження, видаються агрохімічні паспорти, в яких фіксується початкові та поточні рівні забезпечення поживними речовинами ґрунтів і рівні їх забруднення [21].

Агрохімічний паспорт поля, земельної ділянки - документ, що містить дані щодо агрохімічної характеристики ґрунтів і стану їх забруднення токсичними речовинами та радіонуклідами, форма якого наведена у додатку до Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки [11].

Відповідно до наказу Мінагрополітики України від 20.03.2013 №198 «Про перейменування та затвердження нової редакції Положення про державну установу «Інститут охорони ґрунтів України» проведення агрохімічної паспортизації земель покладено на державну установу «Інститут охорони ґрунтів України» та обласні філії [24].

Такий паспорт поля, земельної ділянки показує фактичний стан ґрунту на момент обстеження, забрудненість ґрунтового покриву важкими металами, радіонуклідами та залишками пестицидів, дає можливість раціонального використання даних обстеження у сільськогосподарському виробництві, розробити ефективний комплекс заходів для відтворення родючості ґрунтів. Цей документ видається на основі даних аналітичного сектора та відділу радіології, що визначають якісний стан ґрунту, відібраного ґрунтознавцями відділу моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації.

Наказом від 11.10.2011 № 536 Міністерства аграрної політики та продовольства України затверджено Порядок ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки.

Цей Порядок встановлює єдину процедуру виготовлення, видачі та застосування агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки.

Приклад агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки, форма якого затверджена вказаним Порядком, представлений на рис.1.2.

Агрохімічний паспорт поля, земельної ділянки є результатом агрохімічної паспортизації всіх земель сільськогосподарського призначення, яка проводиться з метою державного контролю за зміною показників родючості, забруднення ґрунтів токсичними речовинами і радіонуклідами, раціонального використання земель сільськогосподарського призначення.

Об'єктами агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення є: рілля, у тому числі зрошувана, осушена; сіножаті і пасовища; багаторічні насадження.

Агрохімічна паспортизація орних земель здійснюється через кожні 5 років, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень - через кожні 5-10 років і є обов'язковою для всіх землевласників та землекористувачів.

Відомості агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки використовуються в процесі регулювання земельних відносин при:

- передачі у власність або наданні в користування, в тому числі в оренду, земельної ділянки;
- зміні власника земельної ділянки або землекористувача;
- проведенні грошової оцінки земель;
- визначенні розмірів плати за землю;
- здійсненні контролю за станом родючості ґрунтів.

Результати агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення використовуються при проведенні грошової (нормативної та експертної) оцінки земель, визначенні розмірів плати за землю, плануванні заходів щодо відтворення родючості ґрунтів та підвищення урожайності сільськогосподарських культур, коригуванні агротехнологій і сівозмін, проведенні еколого-агрохімічного районування (зонування) території, моніторингу земель та ґрунтів, визначенні сировинних зон для вирощування сільськогосподарської продукції для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування та придатності для ведення органічного землеробства, розробленні рекомендацій щодо раціонального та екологічно безпечного застосування агрохімікатів та в інших випадках, передбачених законодавством.

**АГРОХІМІЧНИЙ ПАСПОРТ
ПОЛЯ, ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ**

Область _____ Район _____ Схеми поля, земельної ділянки _____
 Населений пункт _____
 Землекористувач _____ Тип сільськогосподарських угідь _____
 Код поля, земельної ділянки _____ Площа поля, земельної ділянки, га _____
 Координати прав'язка _____
 Код, назва та площа ґрунтів (га) _____

Показники стану ґрунту	Методи визначення	Середньозважені величини за роками обстеження					
		20_р.	20_р.	20_р.	20_р.	20_р.	20_р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Глибина гумусного горизонту, см.							
Гранулометричний склад ґрунту							
фзична глина, %							
муд. %							
Щільність ґрунту, г/см ³							
Максимально можливий запас продуктивної вологи в 0-100 см, мм							
2. Кислотність, мг-екв/100 г:							
гідролітична							
Показники рН:							
сольовий							
водний							
Сума увібраних основ (Са+Мg), мг-екв/100 г							
Тип засолення							
Ступінь засолення (при рНвод >7,0)							
Вміст у ґрунті:							
гумусу, %							
елементів живлення (мг/кг ґрунту):							
азоту, що легко гідролізується							
азоту за нітратифікаційною здатністю							
сірки							
3. Рухомих сполук (мг/кг ґрунту):							
фосфору							
калію							
Рухомих форм (мг/кг ґрунту):							
бору							
молібдену							
марганцю							
кобальту							
міді							
цинку							
кальцію							
свінцю							
ртуті							
4. Залишки пестицидів мг/кг ґрунту:							
диетилдифенілтрислоретан і його метаболіти							
гексахлоран (сума ізомерів)							
інші							
Щільність забруднення, Кі/км²:							
цензем-137;							
стронцієм-90.							
Агрохімічна оцінка, в балах							
Екологіч. агрохімічна оцінка, в балах							

Директор _____ філії ДУ «Держґрунтохорона» _____

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2011 р. за № 1517/20255

Рис. 1.2. Приклад агрохімічного паспорту поля, земельної ділянки

Агрохімічний паспорт поля, земельної ділянки використовується при розрахунку нормативів граничнодопустимого забруднення ґрунтів, якісного стану ґрунтів, показників деградації земель та ґрунтів, оптимального співвідношення культур у сівозмінах у різних природно-сільськогосподарських регіонах, які встановлюються для досягнення високих і стабільних урожаїв та

запобігання виснаженню і втраті родючості ґрунтів унаслідок ґрунтової, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

Відомості щодо рівнів забезпечення поживними речовинами ґрунтів та забруднення токсичними речовинами і радіонуклідами вносяться до агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки кожні 5 років.

Наявність агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки є обов'язковою при передачі земельних ділянок у власність, користування, наданні дозволу на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки, консервації та рекультивації земель і в інших випадках, передбачених законодавством [11].

Незважаючи на недосконале правове регулювання механізм агрохімічної паспортизації може служити інтересам різних категорій землевласників та землекористувачів:

1. Фермери і власники особистих селянських господарств, які господарюють на власних чи родинних паях, зацікавлені у проведенні агрохімічного обстеження та періодичному поновленні показників у паспорті, оскільки лише так можна оцінити стан та зміни в ґрунті, які є наслідком господарювання.

2. Найбільш широка аудиторія – власники паїв, які надають свої наділи в оренду. Провівши обстеження та отримавши агрохімічний паспорт поля, земельної ділянки, власник паю володіє документом, у якому зафіксовані реальні показники стану ґрунтів. Передавши його орендареві, фіксується, що повернувшись з оренди власність повинна у не гіршому стані. І саме агрохімічний паспорт є єдиним способом оцінити якість ґрунтового покриву до передачі та при поверненні з оренди земельного наділу.

3. Орендарі, які беруть земельну ділянку з метою використання у товарному виробництві та отримання прибутку. Для справжніх господарів агрохімічний паспорт – це гарантія фізичного та морального спокою перед орендодавцями (власниками паїв). Забезпечуючи належний баланс між виносом та надходженням елементів живлення у ґрунті, застосовуючи сучасні

грунтозахисні технології, витрачаючи на це відповідні ресурси, орендар, з врахуванням даних агрохімічного паспорта, планує ефективно їх розподілення, отримує прибуток та при періодичному контролі – підтвердження належного поводження з ввіреною йому громадянами власністю. В той же час, для добросовісних орендарів, які взяли землю для отримання власної вигоди за рахунок виснаження ґрунтів, механізм цивільно-правових відносин, що закладений в агрохімічному паспорті, дозволить власникам зажадати відшкодування збитків, які були нанесені вашим ґрунтам.

З введенням у дію ринку земель сільськогосподарського призначення агрохімічний паспорт є надійною та вимірюваною основою для укладання іпотечних угод, страхового забезпечення і відшкодування збитків, отримання кредитів тощо [1].

Отже, агрохімічний паспорт поля, земельної ділянки є засобом планування заходів щодо відтворення родючості ґрунтів та підвищення урожайності сільськогосподарських культур, коригування агротехнологій і сівозмін, проведення еколого-агрохімічного районування (зонування) території, моніторингу земель та ґрунтів, визначення сировинних зон для вирощування сільськогосподарської продукції для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування та придатності для ведення органічного землеробства, розроблення рекомендацій щодо раціонального та екологічно безпечного застосування агрохімікатів та в інших випадках, передбачених законодавством [26].

РОЗДІЛ 2. ОХОРОНА ҐРУНТІВ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ РОДЮЧОСТІ

2.1. Обов'язки землевласників та землекористувачів щодо стану родючості ґрунтів

Серед глобальних проблем сьогодення є й залишається проблемою незадовільний стан дотримання природоохоронного законодавства, низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку.

Основними причинами зменшення площі продуктивних земель є ерозія, вторинне засолення зрошуваних земель, затоплення і підтоплення навколо штучних водосховищ, знищення рослинності і ґрунтів при добуванні корисних копалин, відведення земель під будівництво різноманітних об'єктів, забруднення ґрунтів шкідливими речовинами, виснаження на гумусні речовини, надмірне ущільнення ґрунтів важкими машинами та ін. Вони свідчать про те, що існуючі тепер типи землекористування завдають значної шкоди ґрунтовому покриву і природі в цілому. Отже, людина втрачає продуктивні землі в результаті нераціонального їх використання.

Законом України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначено наступні пункти по порушенню законодавства в сфері використання та охорони земель:

- невжиття заходів щодо боротьби з бур'янами - допущення появи небажаної трав'янистої рослинності, яка негативно впливає на розвиток культурних рослин, призводить до поширення шкідників і хвороб або не дає можливості використовувати землі за призначенням;

- невикористання земельної ділянки, переданої під забудову, - порушення особою встановлених при передачі у власність або у користування земельної ділянки граничних термінів її забудови;

- невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням
- невикористання земельної ділянки, крім реалізації науково обґрунтованих

проектних рішень, або фактичне використання земельної ділянки, яке не відповідає її цільовому призначенню, встановленому при передачі земельної ділянки у власність чи наданні в користування, в тому числі в оренду, а також недодержання режиму використання земельної ділянки або її частини в разі встановлення обмежень (обтяжень);

- невиконання умов зняття, збереження і нанесення родючого шару ґрунту
- невиконання або неякісне виконання обов'язкових заходів, передбачених затвердженою відповідно до законодавства проектною документацією, щодо знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту, що призвело до його псування чи знищення;

- непроведення рекультивації порушених земель - невиконання комплексу організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель відповідно до затвердженої документації із землеустрою;

- псування земель - порушення природного стану земель, яке здійснюється без обґрунтованих проектних рішень, погоджених та затверджених в установленому законодавством порядку, забруднення їх хімічними, біологічними та радіоактивними речовинами, в тому числі тими, що викидаються в атмосферне повітря, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами, неочищеними стічними водами, порушення родючого шару ґрунту, невиконання вимог встановленого режиму використання земель, а також використання земель у спосіб, що погіршує їх природну родючість;

- розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель, - добування корисних копалин, будівництво очисних споруд, меліоративних систем та інших об'єктів з порушеннями вимог земельного законодавства України, затвердженої документації із землеустрою, що призводять до ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, псування і забруднення земель, засмічення відходами та інших негативних процесів на тій чи іншій земельній ділянці, а також на суміжних земельних ділянках, що

викликає необхідність встановлення обмежень (обтяжень) використання цих земель [9].

Отже, власники і землекористувачі, в тому числі орендарі, земельних ділянок при здійсненні господарської діяльності зобов'язані:

- дотримуватися вимог земельного та природоохоронного законодавства України;
- проводити на земельних ділянках господарську діяльність способами, які не завдають шкідливого впливу на стан земель та родючість ґрунтів;
- підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі на основі застосування екологічнобезпечних технологій обробітку і техніки, здійснення інших заходів, які зменшують негативний вплив на ґрунти, запобігають безповоротній втраті гумусу, поживних елементів тощо;
- дотримуватися нормативів при здійсненні протиерозійних, агротехнічних, агрохімічних, меліоративних та інших заходів, пов'язаних з охороною земель, збереженням і підвищенням родючості ґрунтів;
- надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування відомості про застосування пестицидів та агрохімікатів;
- сприяти систематичному проведенню вишукувальних, обстежувальних, розвідувальних робіт за станом земель, динамікою родючості ґрунтів;
- своєчасно інформувати відповідні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щодо стану, деградації та забруднення земельних ділянок;
- забезпечувати додержання встановленого законодавством України режиму використання земель, що підлягають особливій охороні;

- забезпечувати використання земельних ділянок за цільовим призначенням та дотримуватися встановлених обмежень (обтяжень) на земельну ділянку;

- забезпечувати захист земель від пожеж, ерозії, виснаження, забруднення, засмічення, засолення, осолонцювання, підкислення, перезволоження, підтоплення, заростання бур'янами, чагарниками і дрібноліссям;

- уживати заходів щодо запобігання негативному і екологонебезпечному впливу на земельні ділянки та ліквідації наслідків цього впливу.

Зміна сіножатей, пасовищ та перелогів на інші угіддя в межах земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, переданих у користування на умовах оренди, емфітевзису, забороняється.

Використання земельних ділянок способами, що призводять до погіршення їх якості, теж забороняється [22].

2.2. Правове регулювання у сфері збереження ґрунтів та охорони їх родючості

Правове регулювання у сфері збереження ґрунтів та охорони їх родючості здійснюється відповідно до Конституції України, Земельного кодексу України, Законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону земель", "Про державний контроль за використанням та охороною земель", "Про землеустрій" тощо.

Окрім того, наказом державного підприємства "Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості" від 22.06.2015 № 61 «Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, національних стандартів України, скасування нормативних документів України

та міждержавних стандартів в Україні» прийняті національні стандарти України, гармонізовані з міжнародними та європейськими нормативними документами, з наданням чинності з 01 січня 2016 року. Частина таких стандартів у сфері збереження ґрунтів та охорони їх родючості представлена в таблиці 2.1. [25].

Таблиця 2.1.

Чинні стандарти у сфері збереження ґрунтів та охорони їх родючості

№	Держстандарти	Назва держстандарту
1.	ДСТУ 7737:2015	Якість ґрунту. Родючість ґрунтів. Терміни та визначення понять
2.	ДСТУ 7827:2015	Якість ґрунту. Класифікація ґрунтів за ступенем вторинної засоленості
3.	ДСТУ 7833:2015	Якість ґрунту. Ґрунти еродовані. Вимоги щодо використання
4.	ДСТУ 7835:2015	Якість ґрунту. Агрохімічний паспорт земельної ділянки. Організаційні роботи та порядок розроблення
5.	ДСТУ 7836:2015	Якість ґрунту. Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення. Організаційні роботи під час польових досліджень
6.	ДСТУ 7837:2015	Якість ґрунту. Агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення. Оброблення та узагальнення результатів агрохімічного обстеження
7.	ДСТУ 7839:2015	Агрохімічний паспорт земельної ділянки. Загальні вимоги
8.	ДСТУ 7840:2015	Якість ґрунту. Стаціонарні польові дослідження. Номенклатура показників
9.	ДСТУ 7841:2015	Якість ґрунту. Оцінювання якості ґрунтів за гранулометричним складом
10.	ДСТУ 7842:2015	Якість ґрунту. Порядок створення мережі об'єктів моніторингу ґрунтів земель сільськогосподарського призначення
11.	ДСТУ 7845:2015	Якість ґрунту. Оцінювання зміни родючості ґрунтів. Порядок проведення робіт
12.	ДСТУ 7848:2015	Якість ґрунту. Дистанційне зондування ґрунтів. Картографування ґрунтового покриву методом багатоспектрального сканування
13.	ДСТУ 7855:2015	Якість ґрунту. Показники та параметри ґрунтового-меліоративного стану зрошуваних земель
14.	ДСТУ 7856:2015	Якість ґрунту. Ерозія ґрунту. Оцінювання щорічних ерозійних втрат
15.	ДСТУ 7857:2015	Якість ґрунту. Стаціонарні польові дослідження. Вимоги до закладання польових дослідів

Загалом відносини, що виникають у зв'язку з провадженням діяльності щодо збереження ґрунтів та охорони їх родючості у процесі використання надр, лісів, вод регулюються законодавством про надра, ліси, води, охорону навколишнього природного середовища.

Склад документації із землеустрою в галузі охорони земель та порядок її погодження і затвердження встановлюються Земельним кодексом України [4] та Законом України "Про землеустрій" [18].

Документацією із землеустрою в галузі охорони земель є схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, робочі проекти землеустрою, проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь тощо.

Більш детально розглянемо склад документації із землеустрою в галузі охорони земель.

Схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, територій територіальних громад розробляються з метою визначення перспективи щодо використання та охорони земель, для підготовки обґрунтованих пропозицій у галузі земельних відносин, організації раціонального використання та охорони земель, перерозподілу земель з урахуванням потреби сільського, лісового та водного господарств, розвитку сіл, селищ, міст, територій оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення тощо.

Схема землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель відповідної адміністративно-територіальної одиниці, територій територіальних громад включає:

- а) завдання на складання схеми землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальної одиниці, територій територіальних громад;
- б) пояснювальну записку;
- г) характеристику природних умов адміністративно-територіальної одиниці, територій територіальних громад;

г) інформацію про сучасний стан використання та охорони земель у межах адміністративно-територіальної одиниці, територій територіальних громад (включаючи обмеження у використанні земель);

д) картограму категорій земель у розрізі угідь у межах відповідної території;

е) картограму агровиробничих груп ґрунтів та крутизни схилів;

є) еколого-економічне обґрунтування використання та охорони земель;

ж) техніко-економічні показники схеми землеустрою;

ж¹) відомості про якісні характеристики угідь, заходи щодо охорони земель і ґрунтів;

з) матеріали геодезичних вишукувань та землевпорядного проектування;

и) інформацію про перспективний стан використання та охорони земель у межах адміністративно-територіальної одиниці, територій територіальних громад;

і) схему запланованих заходів щодо раціонального використання та охорони земель;

і¹) перелік обмежень у використанні земельної ділянки.

Робочі проекти землеустрою розробляються з метою здійснення заходів з рекультивації порушених земель, зняття та перенесення родючого шару ґрунту, консервації деградованих та малопродуктивних угідь, поліпшення сільськогосподарських і лісгосподарських угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, зсувів, ущільнення, закислення, забруднення промисловими та іншими відходами, радіоактивними та хімічними речовинами.

Робочі проекти землеустрою щодо рекультивації земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу, крім підстав, визначених абзацом першим частини другої цієї статті, можуть розроблятися на підставі рішення замовника, якому надано спеціальний дозвіл

на користування надрами з метою дослідно-промислової розробки родовищ бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу.

Робочий проект землеустрою включає:

- а) завдання на складання робочого проекту землеустрою;
- б) пояснювальну записку;
- г) характеристику природних та агрокліматичних умов відповідної території;
- г) матеріали ґрунтових та інших обстежень;
- д) матеріали геодезичних вишукувань та землевпорядного проектування;
- е) техніко-економічні показники робочого проекту землеустрою;
- е⁻¹) відомості про якісні характеристики угідь, заходи щодо охорони земель і ґрунтів;
- є) проектні рішення з визначення комплексу заходів та обсягу робіт з охорони земель;
- ж) розрахунки кошторисної вартості щодо впровадження запроектованих заходів з охорони земель;
- ж⁻¹) перелік обмежень у використанні земельної ділянки;
- и) плани агровиробничих груп ґрунтів та крутизни схилів (за потреби);
- і) плани запроектованих заходів;
- ї) матеріали перенесення проекту в натуру (на місцевість).

Законодавством України власники землі та землекористувачі забезпечують виконання заходів з охорони земель та обмежень у використанні земель, передбачених документацією із землеустрою в галузі охорони земель.

Також при здійсненні землеустрою проводяться ґрунтові, геоботанічні та інші обстеження земель з метою отримання інформації про якісний стан земель, а також для виявлення самозалісених ділянок, земель, що зазнають впливу водної та вітрової ерозії, підтоплення, радіоактивного та хімічного забруднення, інших негативних явищ.

Отримана в процесі обстежень інформація використовується для:

- а) проведення агроекологічної оцінки земель;
- б) розробки прогнозів і програм використання та охорони земель, схем і проектів землеустрою;
- в) ведення обліку про якісний стан земель;
- г) ведення моніторингу земель;
- г) прийняття органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування рішень про рекультивацію та консервацію земель, введення обмежень у використанні земель, відновлення, збереження та підвищення родючості ґрунтів, покращення природних ландшафтів, передачу в постійне користування державним та комунальним лісогосподарським підприємствам самозалісених ділянок тощо;
- д) розробки заходів із землеустрою щодо організації раціонального використання та охорони земель;
- е) обґрунтування бізнес-планів та проектів землеустрою.

Бонітування ґрунтів проводиться з метою отримання показників для порівняння оцінки якості ґрунтів за їхніми основними природними властивостями.

Критерієм бонітування є отримані при ґрунтових обстеженнях якісні показники ґрунтів, які мають сталий характер та суттєво впливають на врожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах, і найповніше відображають родючість ґрунту.

Дані бонітування ґрунтів використовуються при здійсненні землеустрою з метою розробки комплексу заходів із землеустрою щодо використання та охорони земель, збереження і підвищення родючості ґрунтів.

Основою для проведення оцінки земель, розробки схем землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць і робочих проектів землеустрою також

є природно-сільськогосподарське районування земель при здійсненні землеустрою.

Природно-сільськогосподарське районування земель при здійсненні землеустрою провадиться з метою обліку і відображення положення земель з урахуванням природних умов та агробіологічних вимог сільськогосподарських культур в єдиній системі класифікації [18].

Важливість та дієвість еколого-правових засад охорони ґрунтів зумовлюється тим, що подальше існування людства залежить саме від розв'язання питань щодо збереження якісного, екологічно безпечного для життєдіяльності суспільства стану ґрунтів.

Проте процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливлювало досягнення збалансованого (сталого) розвитку. Саме тому відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року стратегічними завданнями визначено:

1) забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель;

2) врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування під час прийняття управлінських рішень та підготовки проєктів нормативно-правових актів;

3) стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації промислових підприємств;

4) забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини тощо [21].

Окрім того, необхідним є прийняття проекту Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості», який визначає правові, економічні, екологічні та організаційні основи використання та збереження ґрунтів, охорони і відтворення їх родючості, встановлює основні принципи державної політики, в цій сфері, вимоги щодо збереження якісного стану ґрунтового покриву, захисту його від негативних природних та антропогенних впливів.

Метою розроблення проекту Закону є прийняття повномасштабного нормативно-правового акта рамкового типу, який містить всі необхідні положення і норми, що регулюють правові взаємовідносини в цій сфері.

Проектом Закону передбачено встановлення основоположних принципів державної політики та правил, які б гарантували збереження унікального ґрунтового покриву країни, його екологічних і продукційних функцій та створення необхідних умов для ефективного використання ґрунтових ресурсів без негативних наслідків для наступних поколінь.

Проект Закону спрямований на законодавче забезпечення:

- раціонального використання та збереження ґрунтів України як важливого компонента довкілля та основного засобу сільськогосподарського виробництва, розширеного відтворення їхньої родючості;
- дотримання землевласниками та землекористувачами науково обґрунтованих технологічних регламентів, правил високої культури землеробства, охорони ґрунтів при експлуатації, ліквідації та консервації об'єктів господарської та іншої діяльності;
- своєчасного запобігання й усунення явищ деградації ґрунтів та можливих еколого-економічних ризиків, пов'язаних з неправомірним, екологічно небезпечним землекористуванням [17].

2.3. Відповідальність за порушення вимог законодавства в частині використання ґрунтів

Порушення вимог земельного законодавства фіксують спеціально уповноважені органи, зазначені на рис. 2.1.

Використання та охорона земель законодавчо контролюється й цей контроль полягає у забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами дотримання земельного законодавства України.

Відповідний порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог земельного законодавства, регулюються Земельним кодексом України, законами України «Про охорону земель» [22], «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [9], «Про основні засади державного нагляду у сфері господарської діяльності» [20].

Рис. 2.1. Контролюючі органи з питань раціонального використання та охорони земель

До повноважень *центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин* (в частині, що стосується ґрунтів)

належать здійснення державного контролю за використанням та охороною земель у частині:

- додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства України та встановленого порядку набуття і реалізації права на землю;

- виконання вимог щодо використання земельних ділянок за цільовим призначенням;

- ведення державного обліку і реєстрації земель, достовірності інформації про земельні ділянки та їх використання;

- розміщення, проектування, будівництва та введення в дію об'єктів, що негативно впливають або можуть вплинути на стан земель;

- виконання комплексу необхідних заходів щодо захисту земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, псування, забруднення, засмічення відходами, заростання бур'янами, чагарниками та дрібноліссям;

- дотримання строків своєчасного повернення тимчасово зайнятих земельних ділянок та обов'язкового виконання заходів щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

- виконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, своєчасного проведення рекультивації порушених земель в обсягах, передбачених робочим проектом землеустрою;

- дотримання правил, встановленого режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, збереження захисних насаджень і межових знаків;

- додержання встановленого законодавством порядку визначення та відшкодування втрат лісогосподарського виробництва;

- додержання строків розгляду заяв чи клопотань щодо набуття і реалізації прав на землю.

До повноважень *виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (в частині, що стосується ґрунтів)* належить здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, а саме за:

- виконанням власниками і користувачами земель комплексу необхідних заходів із захисту земель від заростання бур'янами, чагарниками;

- дотриманням режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, а також вимог законодавства щодо збереження захисних насаджень і межових знаків;

- виконанням землевласниками та землекористувачами вимог щодо використання земель за цільовим призначенням, розміщенням, проектуванням, будівництвом, введенням в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель, експлуатацією, збереженням протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних лісонасаджень.

До повноважень *центрального органу виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів*, належать:

а) здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства України про охорону земель у частині:

- додержання органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами вимог законодавства України про охорону земель;

- консервації деградованих і малопродуктивних земель;

- збереження водно-болотних угідь;

- виконання екологічних вимог при наданні у власність і користування, в тому числі в оренду, земельних ділянок;

- здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними і радіоактивними речовинами, відходами, стічними водами;

- додержання встановленого законодавством України режиму використання земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, а також територій, що підлягають особливій охороні;

- додержання вимог екологічної безпеки під час транспортування, зберігання, використання, знешкодження та захоронення хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних, радіоактивних речовин та відходів;

- додержання екологічних нормативів з питань використання та охорони земель;

- додержання вимог екологічної безпеки при розробленні нової техніки і технологій для обробки ґрунтів, а також під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів;

б) проведення лабораторного аналізу стану забруднення земель, у тому числі радіоактивного, в зонах безпосереднього впливу викидів і скидів підприємствами забруднюючих речовин, а також у разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій;

в) участь у розробці нормативно-правових актів у сфері охорони земель;

г) організація ліквідації екологічних наслідків аварій, залучення до цього підприємств, установ, організацій незалежно від підпорядкування та форм власності, а також громадян;

г) вирішення інших питань відповідно до закону.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин при проведенні моніторингу родючості ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення належать:

- організація розроблення та впровадження загальнодержавних і регіональних програм із збереження, відтворення та охорони родючості ґрунтів;

- розроблення та впровадження ґрунтозахисних та екологічнобезпечних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;

- забезпечення спостереження за зміною показників якісного стану ґрунтів у результаті проведення господарської діяльності на землях сільськогосподарського призначення;
- проведення моніторингу родючості ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення;
- забезпечення формування національного, регіонального та місцевих інформаційних банків даних про стан ґрунтів земель сільськогосподарського призначення;
- забезпечення ведення балансу потреби і надходження пестицидів та агрохімікатів в Україну, погодження питань щодо їх ввезення;
- розроблення і сприяння впровадженню механізму економічного стимулювання застосування ґрунтозахисних технологій та підвищення родючості ґрунтів;
- ведення інформаційного банку даних про стан ґрунтів земель сільськогосподарського призначення;
- вирішення інших питань відповідно до закону.

Державний контроль за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель і моніторинг ґрунтів здійснюються шляхом:

- проведення перевірок;
- розгляду звернень юридичних і фізичних осіб;
- участі у прийнятті в експлуатацію меліоративних систем і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд та інших об'єктів, які споруджуються з метою підвищення родючості ґрунтів та забезпечення охорони земель;
- розгляду документації із землеустрою, пов'язаної з використанням та охороною земель;

проведення моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення [9].

Громадяни та юридичні особи несуть:

- цивільну відповідальність (стаття 211 Земельного кодексу України);
- адміністративну відповідальність (статті 52, 53, 53-1, 53-2, 54, 55, 56

Кодексу України про адміністративні правопорушення)

- кримінальну відповідальність (статті 239, 239-1, 239-2, 240, 254 Кримінального кодексу України).

Громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за такі порушення:

- а) укладення угод з порушенням земельного законодавства;
- б) самовільне зайняття земельних ділянок;
- в) псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами;
- г) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель;
- г) невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням;
- д) порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;
- е) знищення межових знаків, пошкодження або знищення геодезичних пунктів Державної мережі та геодезичних мереж спеціального призначення;
- є) приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок;
- ж) непроведення рекультивації порушених земель;
- з) знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень;
- и) порушення умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту;

і) відхилення від затверджених у встановленому порядку проектів землеустрою;

ї) ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них;

й) порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок [9].

До суду уповноваженими особами можуть подані позови щодо відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився. Позови у сфері контролю та охорони земель можуть розглядатись в цивільному, адміністративному та господарському судочинстві.

Прикладом результатів проведення перевірки держорганів є акт перевірки. Приклад такого акту - Акт перевірки дотримання вимог земельного законодавства за об'єктом – земельною ділянкою, наданий за запитом Головним управлінням Держгеокадастру у Харківській області, поданий в Додатку А.

Відповідно до зазначеного акта державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель у Харківській області відповідно до вимог статей 6 і 10 Закону України "Про державний контроль за використанням та охороною земель" проведено перевірка з питання дотримання вимог земельного законодавства акціонерного товариства "Новоселівський ГЗК" в частині виконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, своєчасного проведення рекультивації порушених земель в обсягах, передбачених робочим проектом землеустро, на земельній ділянці з кадастровим номером 6324255100:03:000:0354 площею 19,0700 га, яка розташована на території Нововодолазької селищної ради Нововодолазького району Харківської області.

У результаті перевірки встановлено, що земельна ділянка використовується на умовах оренди. Цим же держорганом виданий дозвіл на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки. Термі дії - 1,5 року. Дозвіл видано на підставі "Робочого проекту землеустрою щодо рекультивації порушених земель в межах земель земельної ділянки з кадастровим номером 6324255100:03:000:0354, яка відноситься до земель державної власності.

Відповідно до акта АТ "Новоселівська ГЗК" повідомило, що роботи передбачені дозволом завершені й виконані відповідно до Робочого проекту землеустрою щодо рекультивації порушених земель. На цій підставі інспектори здійснили обстеження зазначеної ділянки, за результатами якого встановили: візуально встановлено зняття (відсутність) ґрунтового (потенційно родючого шару ґрунту) на земельних ділянках, зазначених в картограмі глибини зняття родючого шару ґрунту (стор. 39 книги 1. Технічний звіт по ґрунтово-агрохімічному обстеженні Робочого проекту землеустрою). Перевіркою виконання умов зняття, збереження потенційно родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, своєчасного проведення зняття ґрунтового покриву в обсягах, передбачених робочим проектом землеустрою, на земельній ділянці з вказаними номером, відхилень від робочого проекту не встановлено.

РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЗНЯТТЯ ВЕРХНЬОГО РОДЮЧОГО ШАРУ ҐРУНТУ ПРИ РОЗРОБЦІ КОРИСНИХ КОПАЛИН

3.1. Особливості розробки робочих проектів землеустрою щодо зняття, перенесення та використання родючого шару ґрунту

Охорона родючості ґрунтів є логічним продовженням політики держави у земельних правовідносинах. Конституція України чітко визначає, що основним багатством нашої держави є земля, щодо якої діє режим особливої охорони.

Статтею 168 Земельного кодексу України та статтями 48, 52 Закону України «Про охорону земель» передбачено, що якщо діяльність призводить до порушення ґрунту на поверхні ділянки, власник земельної ділянки або землекористувач повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивация), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності [4, 22].

В контексті історичного розуміння теми важливо зазначити, що раніше, до виконання робіт щодо зняття ґрунту, необхідно було обов'язково отримати дозвіл на зняття родючого шару ґрунту. Зараз вказаний дозвіл більше не видається, проте необхідність розробки робочого проекту щодо зняття родючого шару ґрунту залишається. Так само як і залишається контроль з боку держави за дотриманням порядку виконання робіт з ґрунтовим покривом.

Власники земельних ділянок та землекористувачі, які проводять гірничодобувні, геологорозвідувальні, будівельні та інші роботи, зобов'язані були отримати дозвіл на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки, якщо це призводило до порушення поверхневого (родючого) шару ґрунту. За видачу таких дозволів відповідав орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів (Держгеокадастр України). Облік виданих дозволів вівся у

Журналі реєстрації дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок в інспекційних органах Держгекадастру.

Наразі реалізація заходів щодо зняття, перенесення та використання родючого шару ґрунту можлива за умови розробки відповідного робочого проекту землеустрою, який складається на основі затверджених Правил розроблення робочих проектів землеустрою [15]. Зняття та перенесення ґрунтового покриву власником або землекористувачем без робочого проекту, так само, як і порушення порядку зняття, використання та збереження родючого шару ґрунту, не зважаючи на обсяг заподіяної земельній ділянці шкоди, тягне відповідну юридичну відповідальність (зокрема адміністративну, цивільну та кримінальну).

Робочі проекти землеустрою розробляються з метою здійснення заходів з рекультивациі порушених земель, зняття та перенесення родючого шару ґрунту, консервації земель, поліпшення стану сільськогосподарських угідь і лісових земель, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, зсувів, ущільнення, закислення, забруднення промисловими та іншими відходами, радіоактивними та хімічними речовинами. Їх розробка відбувається суб'єктом господарювання, що є виконавцем робіт із землеустрою відповідно до Закону України "Про землеустрій", згідно з договором про розроблення робочого проекту землеустрою, укладеним між замовником та розробником. Розроблений робочий проект землеустрою наразі не підлягає погодженню та затверджується замовником.

Робочий проект землеустрою включає:

- завдання на складання робочого проекту землеустрою;
- пояснювальну записку;
- характеристику природних та агрокліматичних умов відповідної території;
- матеріали ґрунтових та інших обстежень;

матеріали геодезичних вишукувань та землепорядного проектування;

техніко-економічні показники робочого проекту землеустрою;

проектні рішення з визначення комплексу заходів та обсягу робіт з охорони земель;

розрахунки кошторисної вартості щодо впровадження запроектованих заходів з охорони земель;

плани агровиробничих груп ґрунтів та крутизни схилів (у разі потреби);

плани запроектованих заходів;

матеріали перенесення проекту в натуру (на місцевість).

Виключенням в питанні необхідності розробки робочого проекту землеустрою є ситуація, коли переміщення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) здійснюється в межах однієї і тієї самої земельної ділянки, наданої для ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного будівництва або будівництва індивідуальних гаражів, а також в інших випадках, визначених законом [18].

Робочий проект землеустрою щодо зняття та перенесення родючого шару ґрунту розробляється на підставі Розділу III Правил [15]. Метою такого проекту є визначення обсягів робіт із зняття, перенесення, зберігання родючого шару ґрунту, а у разі виконання землювання - також обсягів робіт з раціонального використання родючого шару ґрунту, що знімається або накопичився, розроблення технології і черговості виконання робіт, визначення витрат на їх виконання.

Робочий проект благоустрою за певних умов має містити обґрунтовані проектні рішення з пошарового зняття та роздільного складування верхнього, найбільш родючого шару ґрунту земельних ділянок, зокрема якщо:

масова частка гумусу в нижній межі родючого шару ґрунту, що знімається, становить не менш як від 1% до 2% у різних природно-сільськогосподарських зонах;

величина рН водної витяжки в родючому шарі ґрунту становить 5,5-8,2 (крім Карпатської та Кримської гірських областей);

величина рН сольової витяжки дерново-підзолистих ґрунтів становить не менше ніж 4,5; в торф'яному шарі - 3-8,2;

масова частка обмінного натрію має значення від 5 до 15 у відсотках ємності катіонного обміну в залежності від зони;

масова частка ґрунтових частинок менше ніж 0,1 міліметра становить від 10 до 75 відсотків (крім заплавних, дельтових пісків і піщаних відкладів);

Об'єктами нанесення родючого шару ґрунту є малопродуктивні землі. Малопродуктивні землі на час виконання робіт із нанесення родючого шару ґрунту і до отримання першого врожаю переводяться в стан меліоративної підготовки, а після землювання повинні бути використані переважно під сільськогосподарські угіддя: ріллю, сіножаті та пасовища, багаторічні насадження.

Технологія нанесення родючого шару ґрунту повинна бути запроектована з розрахунку мінімального проходження транспортних і планувальних машин з метою мінімізації ущільнюючої дії їх на ґрунт.

Землювання повинне проектуватися з урахуванням: попереднього здійснення культуртехнічних і меліоративних робіт і первинної обробки ґрунту; обсягів знятого родючого шару ґрунту; оцінки придатності родючого шару ґрунту за його властивостями; наявності та місця розташування ділянок, що потребує землювання і доступу до них транспорту; норм нанесення родючого шару ґрунту, складених з урахуванням конкретних умов, особливостей природної зони, вирощуваних сільськогосподарських культур і об'єктів землювання; необхідності проведення агрохімічних, протиерозійних і меліоративних робіт; природно-економічної характеристики рекультивованих земель і напрямів їх подальшого використання.

Родючий шар ґрунту повинен наноситися на малопродуктивні угіддя у теплий сухий період року.

Родючий шар ґрунту, який наносять на малопродуктивні землі, повинен мати більш високий вміст гумусу та поживних речовин, відрізнятися більшим ступенем насичення основами порівняно з ґрунтами або породами таких угідь, а також мати суглинковий, глинистий або супіщаний механічний склад.

Допускається використання родючого шару ґрунту з вмістом гумусу, який дорівнює або дещо нижчий, але не менший ніж 1 відсоток, у меліоративних малопродуктивних угіддях.

У родючому шарі ґрунту, який наносять на малопродуктивні землі, вміст хімічних сполук, важких металів, залишкові кількості пестицидів та агрохімікатів не повинен перевищувати гранично допустимих концентрацій для ґрунтів, вміст радіоактивних речовин не повинен перевищувати максимально допустимого рівня забруднення ґрунтів, а також не містити відходи, каміння, щебінь, гальку, будівельне сміття тощо.

Таким чином, розробка робочого проекту землеустрою щодо зняття, перенесення та використання родючого шару ґрунту є важливим етапом у забезпеченні раціонального використання земельних ресурсів в Україні. Вона сприяє збереженню родючості ґрунтів, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та забезпеченню сталого розвитку землекористування.

3.2. Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами

Врегулювання питання надання спеціальних дозволів на користування надрами у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також визначення процедури продовження строку дії, переоформлення, поновлення дії, зупинення дії чи анулювання дозволу та внесення до нього змін відбувається на підставі Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами [14]. Дія цього Порядку поширюється на всі види користування надрами.

Видача (відмова у видачі, переоформлення, анулювання) дозволу здійснюється відповідно до Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності”. Державна служба геології та надр України видає спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) в спеціально установленому порядку [11]. Дозволи видаються переможцям аукціонів з їх продажу та без проведення аукціонів у окремих випадках що розглянемо нижче, крім корисних копалин місцевого значення на території Автономної Республіки Крим, дозволи на видобування яких надаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим.

Аукціон (електронні торги) щодо продажу спеціального дозволу на користування надрами проводиться шляхом електронних торгів, що здійснюються за допомогою дворівневої автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронній формі, які необхідні для проведення аукціону (електронних торгів), запобігання корупційним правопорушенням, та складається з бази даних системи аукціонів (електронних торгів) з продажу спеціальних дозволів на користування надрами та електронних майданчиків, які взаємодіють через інтерфейс програмування додатків, що надається як код з відкритим доступом та визначає функціональність системи. Порядок проведення аукціону (електронних торгів) з продажу спеціального дозволу на користування надрами встановлюється Кабінетом Міністрів України [5].

На кожний вид користування надрами в межах конкретної ділянки надається окремий дозвіл. При цьому, одному заявникові може надаватись дозвіл на видобування одного виду корисних копалин з кількох близько розташованих родовищ, якщо доцільність їх спільної розробки підтверджується відповідним рішенням Державної комісії України по запасах корисних копалин (далі по тексту – ДКЗ).

Дозволи надаються на такі види користування надрами:

- геологічне вивчення ділянок надр корисних копалин;

- геологічне вивчення, в тому числі дослідно-промислова розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення;

- видобування корисних копалин;

- геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислова розробка родовищ, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка родовищ);

- геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислова розробка родовищ з подальшим видобуванням бурштину (промислова розробка родовищ);

- будівництво та експлуатація підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод;

- створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо);

- виконання робіт (провадження діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції. Надра надаються у строкове платне користування. Спеціальний дозвіл на користування надрами надається на строк, визначений заявником, та становить:

від 3 до 20 років - на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислому розробку, корисних копалин з подальшим видобуванням корисних копалин (промислому розробку родовищ), на видобування корисних копалин, на будівництво та експлуатацію підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод, отримання геотермальної енергії (теплової енергії надр), експлуатацію підземних споруд, пов'язану із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

від 3 до 50 років - на створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр).

Строки користування нафтогазоносними надрами визначаються Законом України "Про нафту і газ" [5].

Більш чітка градація строків надання дозволів наведена в Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами [14].

Строк дії дозволу обчислюється з дня його реєстрації, якщо в ньому не передбачено інше, а за умови звернення користувача надр строк користування надрами може бути продовжено у випадках та на умовах, визначених цим Кодексом.

Враховуючи введення воєнного стану в Україні до чинного законодавства було внесено відповідні зміни. Так наразі спеціальні дозволи на користування надрами, строк дії яких закінчився у період дії воєнного стану, та строки виконання робіт на ділянці надр, встановлені відповідними угодами про умови користування надрами, на період дії воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення або скасування вважаються продовженими автоматично без прийняття відповідного рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Інші спеціальні дозволи на користування надрами, чинні на день введення воєнного стану в Україні, та строки виконання робіт на ділянці надр, встановлені відповідними угодами про умови користування надрами, на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування вважаються продовженими автоматично без прийняття відповідного рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр [5].

Строк дії дозволу обчислюється з дня його реєстрації, якщо в ньому не передбачено інше.

Також важливо зазначити що існують безстрокові дозволи. Так, дозвіл на створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні та оздоровчі заклади тощо), в частині їх геологічного вивчення і збереження надаються без обмеження строку дії.

За видачу спеціальних дозволів на користування надрами справляється відповідний збір.

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин та рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, встановлюються Податковим кодексом України [8].

У межах однієї ділянки надр можуть проводитися роботи з геологічного вивчення та видобування різних за видом корисних копалин за кількома дозволами. При цьому в угоді на користування надрами визначаються просторові межі та координати кожного виду корисної копалини.

Дозвіл на видобування корисних копалин (промислому розробку їх родовищ) надається після проведення експертизи та оцінки розвіданих запасів корисних копалин в установленому порядку чи апробації прогнозних (перспективних) ресурсів корисних копалин ДКЗ за умови подальшого затвердження нею таких запасів на підставі спеціального дозволу на користування надрами. Надрокористувач, якому надано дозвіл на видобування корисних копалин, проводить дорозвідку (довивчення) родовища у межах наданої йому ділянки надр.

Невід'ємною частиною дозволу є угода про умови користування ділянкою, що укладається між органом з питань надання дозволу і надрокористувачем і містить програму робіт, яка оформляється як додаток, та особливі умови надрокористування, що передбачають:

- вимоги до ефективності робіт;
- сучасні технології видобування та переробки корисних копалин;

- порядок видобування корисних копалин, зокрема з метою запобігання негативним екологічним наслідкам і забезпечення безпеки забудованих територій;

- види, обсяги і строки виконання робіт на ділянці надр;

- підстави для припинення діяльності, пов'язаної з використанням ділянки надр.

Без проведення аукціону дозвіл надається в наступних випадках:

1) видобування корисних копалин, якщо заявник на підставі спеціального дозволу на користування надрами за власні кошти здійснив геологічне вивчення ділянки надр та підрахунок запасів корисних копалин, який затверджено в установленому порядку, та подав документи на отримання спеціального дозволу на видобування корисних копалин відповідного родовища не пізніше ніж протягом трьох років після затвердження запасів;

2) одноразове розширення меж не більш як на 50 відсотків раніше наданої у користування площі ділянки надр з метою її геологічного вивчення, геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки (включаючи ділянки надр, надані з метою видобування, геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка) за умови, що просторові межі перспективних покладів, виявлених у процесі геологічного вивчення, виходять за межі ділянки надр, наданої у користування, та підтвержені відповідними протоколами ДКЗ), розміщення підземних сховищ, а також збільшення обсягу видобування корисних копалин за рахунок розширення меж ділянки, але не більш як на 50 відсотків запасів, визначених раніше наданим дозволом, за умови, що суміжну ділянку не надано у користування та/або не виставлено на аукціон;

4) геологічного вивчення надр за рахунок коштів державного бюджету;

5) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки, видобування підземних вод (крім мінеральних) для всіх потреб, крім виробництва фасованої питної води, за умови, що обсяг видобування питних підземних вод з водозаборів перевищує 300 куб. метрів на добу;

б) геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки та видобування природних лікувальних ресурсів лікувально-профілактичними та санаторно-курортними закладами, які спеціалізуються на їх використанні виключно для лікувальних цілей і мають лікувальну інфраструктуру;

7) будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод;

8) створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо), в частині їх геологічного вивчення та збереження (крім нафти і газу);

9) експлуатації підземних споруд, пов'язаної із запобіганням підтопленню навколишнього природного середовища внаслідок закриття шахт;

10) виконання угод про розподіл продукції;

11) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення та видобування корисних копалин (з включенням до відповідного розділу спеціального дозволу на користування надрами умови про неможливість вивезення таких корисних копалин за межі зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення) у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення державними підприємствами для здійснення обов'язкових заходів у цих зонах;

12) геологічного вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислової розробки родовищ, з подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка родовищ) на континентальному шельфі та виключної (морської) економічної зони акціонерним товариством "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" та/або господарським товариством, 100 відсотків акцій якого належить акціонерному товариству "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України", строком на 30 років.

3.3. Еколого-економічні засади зняття й збереження верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин на прикладі Болтишського родовища

Для визначення засад зняття й збереження верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин Болтишського родовища опрацьовано Звіт з оцінки впливу на довкілля Видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів (подається в Додатку Б та частково в інших, про що буде зазначено в підпунктах пункту 3.3) [3].

Відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23 травня 2017 року обов'язково підлягає оцінці впливу на довкілля (далі - ОВД) планована діяльність, яка віднесена до першої і другої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля.

Вказаним законом було внесено відповідні зміни до Кодексу України про надра [5], зокрема Кодекс доповнено статтею 151 «Оцінка впливу на довкілля», згідно якої якщо користування надрами пов'язане з провадженням діяльності, визначеної Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», надання їх у користування здійснюється з урахуванням результатів оцінки впливу на довкілля» [23].

Болтишське родовище входить в першу категорію надрокористувачів, як кар'єри та видобування корисних копалин відкритим способом, їх перероблення чи збагачення на місці на площі понад 25 га або видобування торфу на площі понад 150 га.

Тому ОВД, за результатами якого сформований звіт, провадилася для отримання спеціального дозволу на користування надрами, що видається Державною службою геології та надр України.

3.3.1. Правова основа використання земельних ділянок для розробки родовища корисних копалин

Використання земельних ділянок для користування родовищем відбувається на підставі наступних документів ТОВ «СІ-АЛЬ»:

- державний акт на право постійного користування землею, виданий 03.04.1998 року, зареєстрований у книзі державних актів на право постійного користування землею під №108 на основі рішення сесії Криничанської районної ради народних депутатів М12-XXXII/XXXII від 24 березня 1998 року. Площа земельної ділянки – 5,6 га (див. Додаток В).

- акт про надання гірничого відводу на розробку Болтишського родовища гнейсо-гранітів, виданий державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду 27 березня 2008 року і внесений в реєстр Комітету під №1453. Площа гірничого відводу – 2,35 га. (див. Додаток Г).

- витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності та витяг з Державного земельного кадастру про земельну ділянку. Кадастровий номер: 1222081500:02:009:5003. Площа земельної ділянки – 0,75 га (див. Додаток Г). У 2018 році на замовлення ТОВ «СІ-АЛЬ» землевпорядною організацією ТОВ «ГЕОЛЕНД 2000» розроблено проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки (у власність) у разі зміни цільового призначення ТОВ «СІ-АЛЬ», 11.02 – Для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості, за адресою: Дніпропетровська область, Криничанський район, Божедарівська селищна рада, с. Болтишка, вул. Ватутіна, 7-Г, який затверджено рішенням Божедарівської селищної ради про затвердження проекту землеустрою щодо зміни цільового призначення земельної ділянки №15-39/VII від 19 липня 2018 року.

Окрім того, згідно спеціального дозволу на користування надрами від 06 грудня 2007 року № 4529 (див. Додаток №Д) родовище загальною площею 2,1 га надано ТОВ «СІ-АЛЬ» для видобування незміненого гнейсо-граніту, придатного

для видобутку блоків та виробництва плит і облицювальних виробів з них, порушені вивітрюванням гнейсо-граніти та відходи видобування придатні для виробництва каменю будового.

В Спецдозволі значиться:

- підстава надання: Наказ Держгеонадр від 21.02.2014 № 55;
- мета користування надрами: видобування незміненого гнейсо-граніту, придатного для видобутку блоків та виробництва плит і облицювальних виробів з них, порушені вивітрюванням гнейсо-граніти та відходи видобування придатні для виробництва каменю будового;
- назва родовищ: Болтишське родовище;
- місцезнаходження: Дніпропетровська область, Криничанський район (південна околиця с. Болтишка);
- площа: 2.1 га.
- ступінь освоєння надр: розробляється з 1998 року.
- відомості про затвердження (апробацію) запасів корисних копалин (зазначається у разі видобування): протокол ДКЗ України від 21.05.2013 № 2914;
- особливі умови:
  - 1) виконання умов Держуправління екології та природних ресурсів у Дніпропетровській області (екологічна картка від 10.10.1997 року);
  - 2) щорічний радіаційний контроль видобутої сировини в кар'єрі та продукції з неї на відповідність вимогам НРБУ-97;
  - 3) своєчасна та в повному обсязі сплата обов'язків платежів до Державного бюджету згідно з чинним законодавством;
  - 4) щорічна звітність перед Державною службою геології та надр України згідно з формою 5-гр;
  - 5) обов'язковий моніторинг та наукове супроводження виконання особливих умов, передбачених дозволом та угодою про умови користування надрами відповідно до абзацу третього пункту 26 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 року № 615;

- відомості про власника: товариство з обмеженою відповідальністю "СІ-АЛЬ";

- відомості про погодження надання спеціального дозволу на користування надрами: Мінекобезпеки - від 14.11.1997 № 11-5/778, Держнаглядохоронпраці - від 03.12.1997 № 07-11/3172;

- строк дії спеціального дозволу на користування надрами (кількість років)
- до 20 лютого 2018 року;

- угода про умови користування ділянкою надр від 08.04.2014 № 4529, яка є невід'ємною частиною спеціального дозволу на користування надрами і визначає умови користування ділянкою надр.

Ціллю планованої діяльності є:

- видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів;

- отримання спеціального дозволу на користування надрами, що видається Державною службою геології та надр України.

Тому за результатами проведення ОДР, складення оцінки та здійснення заходів в порядку, визначеному законодавством, Державна служба геології та надр України відповідно до наказів від 15 червня 2021 р. м. Київ № 450 "Про продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами" та № 451 "Про внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами", у зв'язку із наявністю підстав для внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами та враховуючи пропозиції Робочої групи з питань надрокористування (протокол Робочої групи з питань надрокористування від 10.06.2021 № 11 - РГ/2021), внесла такі зміни, зокрема, продовживши спецдозвіл ТОВ «СІ-АЛЬ» (Додаток Е, Додаток Є).

3.3.2. Опис провадження планової діяльності на Болтишському родовищі

Болтишське родовище гнейсо-гранітів знаходиться за 150-100 м на захід північний захід від с. Болтишка у Криничанському районі Дніпропетровської області на лівому схилі долини річки Базавлук за 12 км на схід південний схід від залізничної станції Кудашівка, що на залізниці Верховцево - Кривий Ріг.

В геоморфологічному відношенні район родовища характеризується трохи розчленованим рельєфом та має пагорбкувату поверхню з загальним нахилом на захід до русла р. Базавлук.

Рельєф відтворює особливості геологічної будови. Підвищенні ділянки складені кристалічними породами, на корі вивітрювання яких четвертинні глини та суглинки. На схилах річкових долин в відкладах покриву спостерігається горизонт строкатих сарматських глин.

В економічному відношенні район родовища, переважно промислово-господарства та садівництва, де і зайнята основна частина населення.

На рис. 3.1. поданий ситуаційний план Болтишського родовища гнейсо-гранітів в Криничанському районі в Дніпропетровській області.

Загальна земельна ділянка, відведена під потреби підприємства для видобування облицювального каменю, складає 5,6 га. Топографічний план родовища відвалоутворення наведений на рис. 3.2. Нижче в таблиці 3.1. наведені землі для потреб підприємства.

Відповідно до проекту «КОРИГУВАННЯ РОБОЧОГО ПРОЕКТУ ПРОМИСЛОВОЇ РОЗРОБКИ ТА ГІРНИЧОТЕХНІЧНОЇ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ БОЛТИШСЬКОГО РОДОВИЩА ГНЕЙСО-ГРАНІТІВ У КРИНИЧАНСЬКОМУ РАЙОНІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», ПП «Геомаркпроект» кар'єр для видобування гнейсо-гранітів, промплощадка та відвали будуть розташовані в межах земельного відводу на території Криничанського району Дніпропетровської області.

В складі підприємства передбачається будівництво і експлуатація наступних площадок і трас:

- кар'єр;
- зовнішній постійний відвал пухких розкривних порід;
- тимчасовий зовнішній відвал скельних розкривних порід;
- тимчасовий зовнішній відвал ґрунтово-рослинного шару;
- промислова площадка;
- кар'єрна автодорога;
- ставок-відстійник.

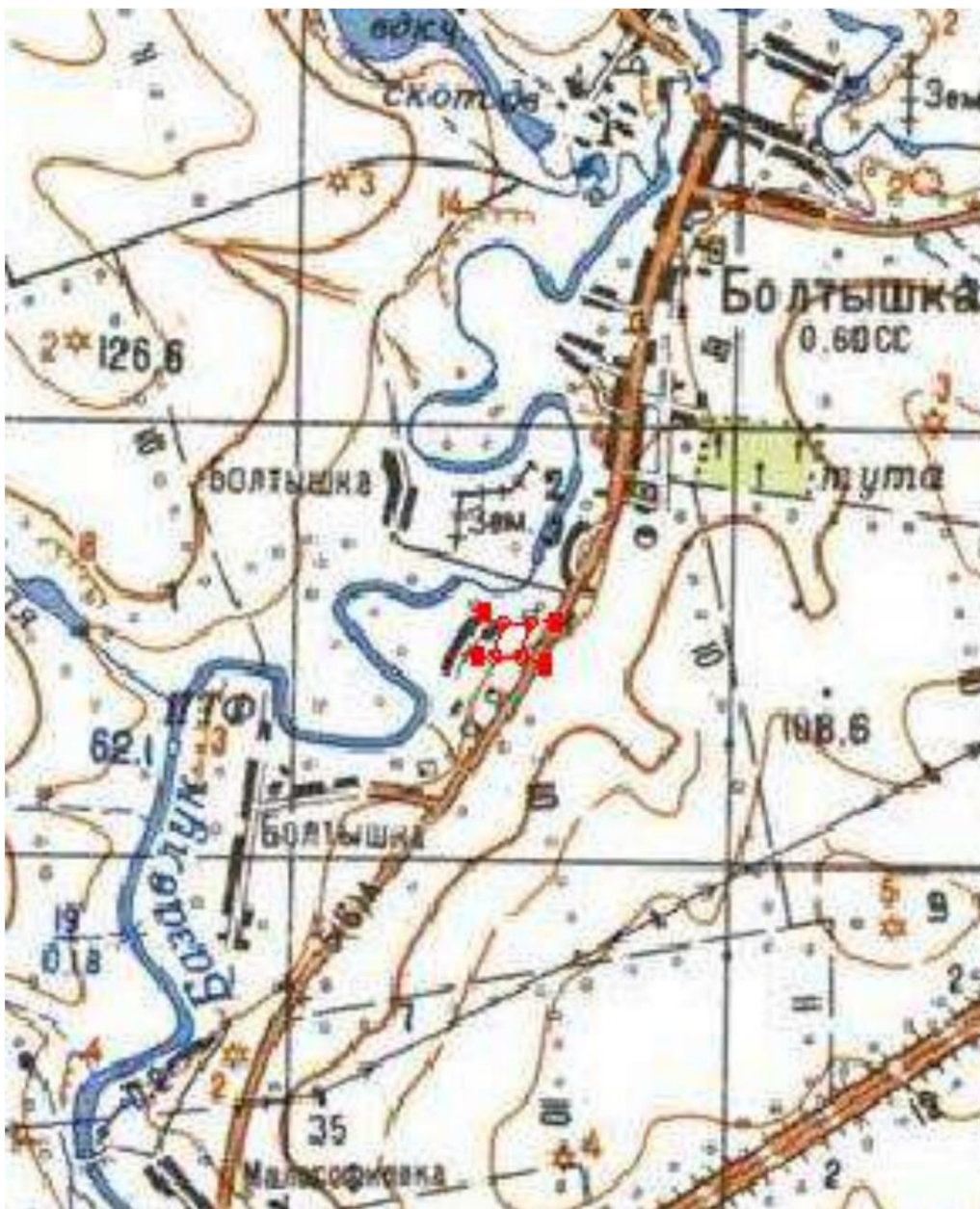

Рис. 3.1. Ситуаційний план родовища

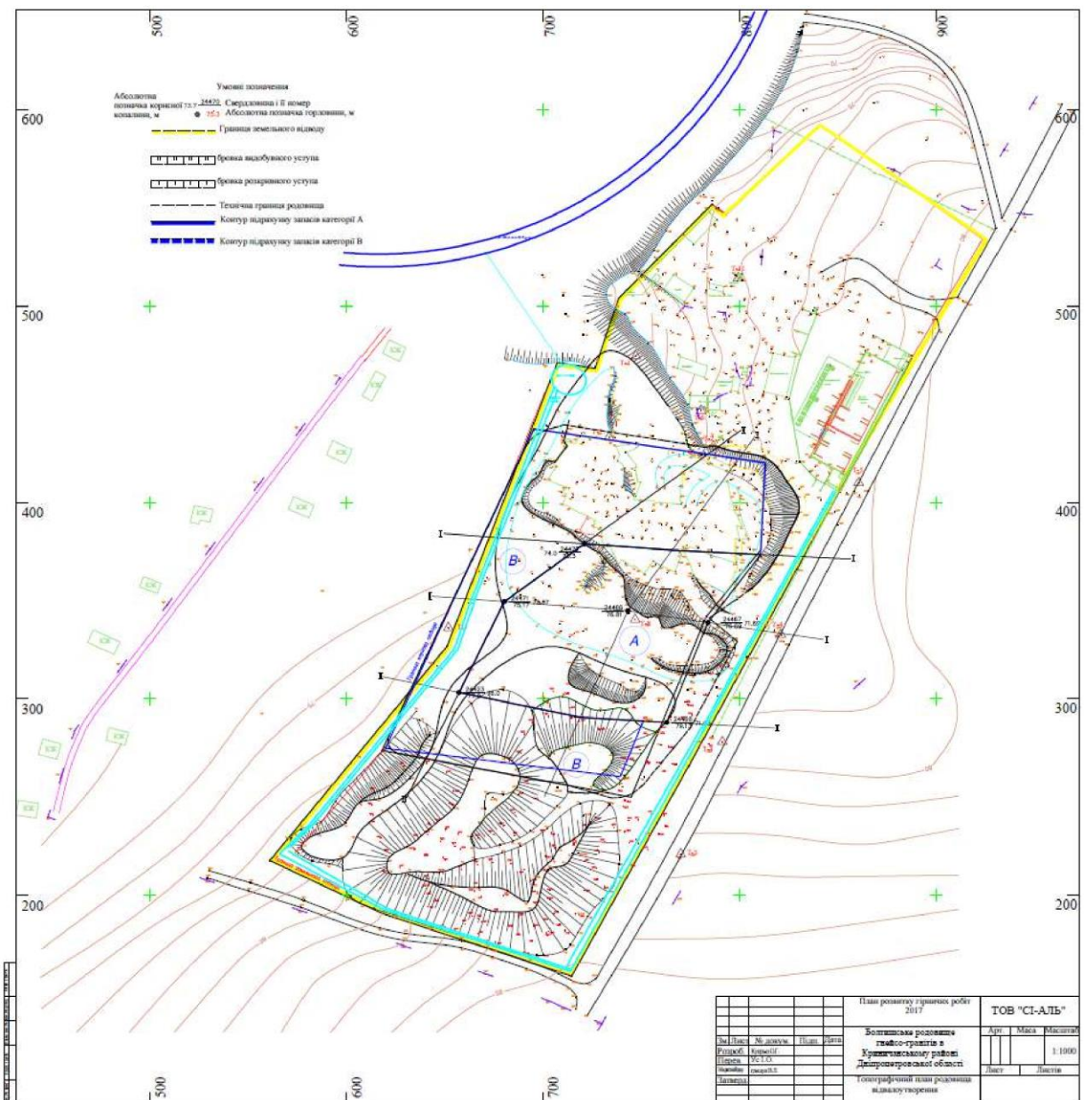

Рис. 3.2. Топографічний план родовища

Таблиця 3.1.

Розрахунок потреби в земельних відводах

Найменування об'єктів будівництва	Загальна площа, га
Кар'єр (в межах технічної границі)	2,52
Проммайданчик	1,2
Відвали розкривних та скельних порід	1,3
Автошляхи та проїзди	0,28
Склад готової продукції	0,1
Площа для розміщення ДСУ	0,1
Ставок-відстійник	0,1
Всього:	5,6

Основні техніко-економічні показники по родовищу

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Значення показника
1	Видобувні запаси корисної копалини: - основної (гнейсо-граніту незміненого вивітрянням)	тис.м ³	439,8
2	- спільно залягаючої (гнейсо-граніту порушеного вивітрянням)	тис.м ³	17,1
3	Об'єм розкривних порід в межах кар'єру (всього), у т. ч:	тис.м ³	38,4
	- Ґрунтово-рослинний шар	тис.м ³	5,9
	- пухких (суглинок)	тис.м ³	7,8
	- скельних (вивітрілі гнейсо-граніти)	тис.м ³	24,7
	Дана потужність кар'єру: - по корисній копалині	м ³	25125
	- по блоках	м ³	5000
	- по спільно залягаючій корисній копалині	м ³	977
	- по щебеню будівельному	м ³	21944
	- по розкриву (всього), у т. ч.:	м ³	2194
	- по розкриву (всього), у т. ч.:	м ³	1411
4	Промисловий коефіцієнт розкриву	м ³ / м ³	0,084
5	Вихід блочного каменю	%	20,0
6	Мінімально-промисловий вихід блочного каменю	%	13,4
7	Термін забезпеченості підприємства запасами	рік	17,5

Порушені і незмінні вивітрянням гнейсо-граніти Болтишського родовища придатні для виготовлення брусчатки для мостіння шпичь.

Відходи видобування й перероблення блоків придатні для виробництва каменю бутового марок за міцністю 600-1200, за морозостійкістю F-50 та щебеню марки за дробильністю 1400, за стиранністю Ст-I, за морозостійкістю F-50 - F-300. Пісок з відсівів дроблення гнейсо-граніту відповідає вимогам ДСТУ Б В.2.7-210:2010 "Пісок із відсівів дроблення вивержених гірських порід для будівельних робіт. Технічні вимоги" та придатний для дорожнього будівництва

та як компонент-в'язучого для виробництва щільного силікатного бетону, а також для рекультивації, благоустрою та планування.

На родовищі наявні 38 тис. м³ розкривних порід, у т. ч. 6 тис. м³ ґрунтово-рослинного шару, 8 тис. м³ порід пухкого розкриву, які можуть бути використані для рекультивації кар'єру.

Загальна земельна ділянка, відведена під потреби підприємства для видобування облицювального каменю, складає 5,6 га. Нижче наведена таблиця

Таблиця 3.3.

Розрахунок площі земель для потреб підприємства

Найменування об'єктів будівництва	Загальна площа, га
Кар'єр (в межах технічної границі)	2,52
Проммайданчик	1,2
Відвали розкривних та скельних порід	1,3
Автошляхи та проїзди	0,28
Склад готової продукції	0,1
Площа для розміщення ДСУ	0,1
Ставок-відстійник	0,1
Всього:	5,6

Відповідно до «Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 р. № 173, підприємства по видобуванню каміння безвибуховим способом та підприємства по обробці природного каміння відносяться до класу V, для яких розмір санітарно-захисної зони складає 50 м.

Санітарна-захисна зона розміром 50 метрів витримана відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 № 173 «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 липня 1996 року за № 379/1404, найближча житлова забудова знаходиться на відстані більш ніж 90 метрів від родовища (рис.3.3).

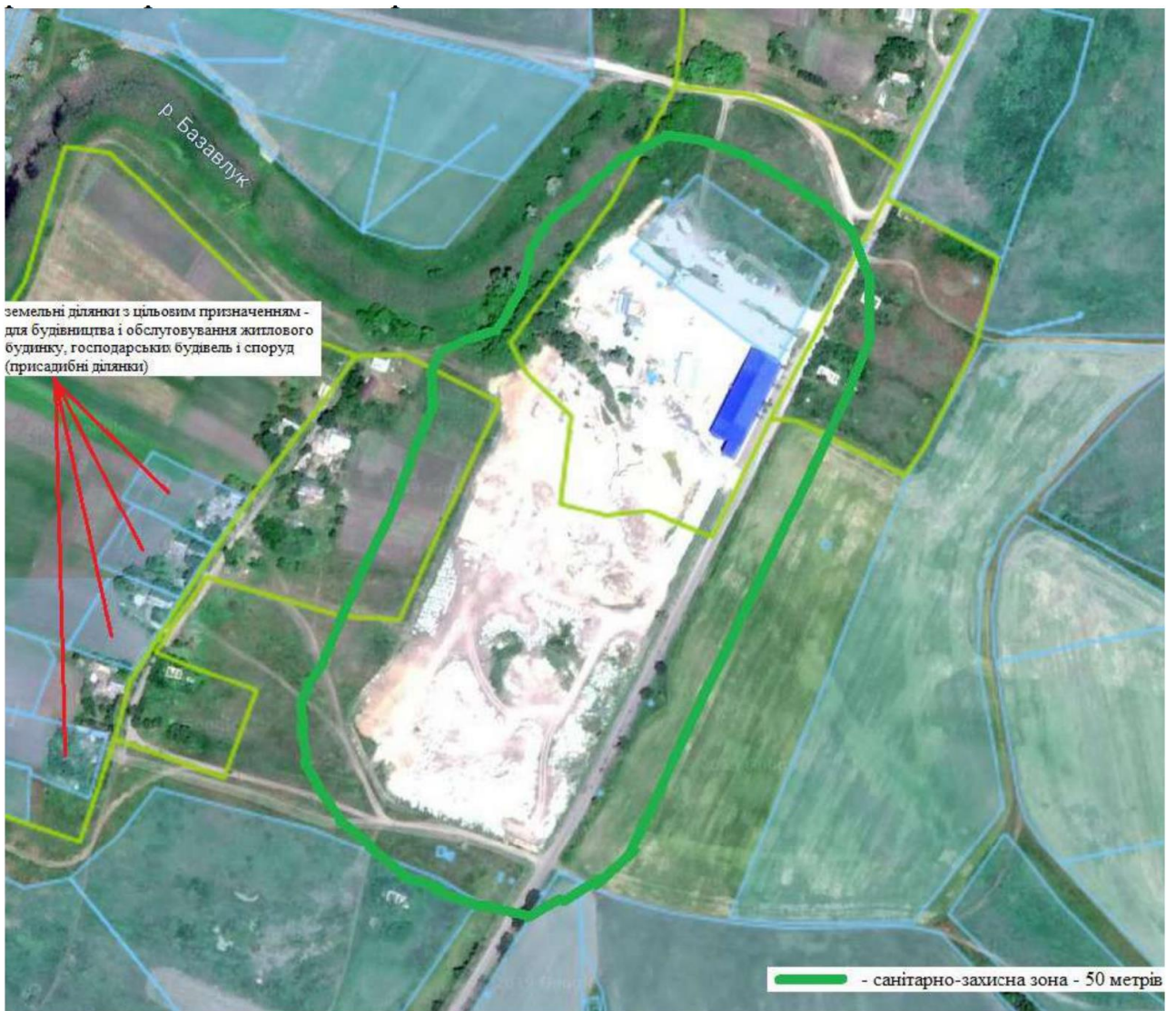

Рис. 3.3. Карта з відображенням Болтишського родовища та санітарно-захисної зони розміром 50 м.

3.3.3. Заплановані заходи зі зняття та перенесення родючого шару ґрунту при добуванні корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів

В Звіті оцінки впливу на навколишнє середовище при добуванні корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів зазначено, що в результаті розробки родовища утворюється котловиноподібна кар'єрна виїмка, а після відсипки відвалу пухких розкривних порід - пластоподібний відвал.

Болтишське родовище знаходиться в межах Придніпровської низовини, яке характеризується плоским, слабо розчленованим рельєфом. Абсолютні позначки поверхні в межах родовища змінюється від 60 м до 126,6 м.

Родовище розробляється відкритим способом - кар'єром, у зв'язку з чим у межах кар'єру відбувається інтенсивні зміни. Ґрунтово-рослинний шар видалений на родовищі. Використання земельної ділянки кар'єром суттєво відповідно до Звіту не впливає на стан суміжних земель. Видобування кристалічних порід не пов'язане з процесами, що призводять до забруднення ґрунту на прилеглих до кар'єру ділянках.

При розробці родовища ґрунтово-рослинний шар в подальшому буде використаний при рекультивації.

Згідно даних загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення (портал працює в дослідному режимі) на земельних ділянках де передбачено провадження планованої діяльності ТОВ «Сі-Аль» поширені агропромислові групи ґрунтів - шифр 66 Л.

Зазначені групи ґрунтів не відносяться до особливо цінних земель згідно статті 150 Земельного кодексу України та не входять до Переліку особливо цінних груп ґрунтів затвердженого наказом Держкомзему України 06.10.2003 № 245 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 жовтня 2003 року за № 979/8300.

Джерелом впливу на земельні ресурси району та забруднення ґрунтового покриву є проведення відкритих гірничих робіт на кар'єрі.

Згідно ст. 52 Закон України «Про охорону земель» рекультивації підлягають землі, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та в гідрологічному режимі внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт [22].

При проведенні гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, відокремлена ґрунтова маса підлягає зняттю, складуванню, збереженню та перенесенню на

порушені або малопродуктивні земельні ділянки відповідно до робочих проектів землеустрою.

При знятті ґрунтового покриву здійснюється пошарове зняття і роздільне складування верхнього, найбільш родючого шару ґрунту, та інших прошарків ґрунту відповідно до структури ґрунтового профілю, а також материнської породи.

Об'єм ґрунтової маси, що підлягає зняттю і роздільному складуванню, визначається в робочих проектах землеустрою.

Рекультивация земельних ділянок здійснюється шляхом пошарового нанесення на малопродуктивні земельні ділянки або ділянки без ґрунтового покриву знятої ґрунтової маси, а в разі потреби - і материнської породи в порядку, який забезпечує найбільшу продуктивність рекультивованих земель.

Роботи із зняття, складування, збереження та нанесення ґрунтової маси на порушені земельні ділянки здійснюються за рахунок фізичних та юридичних осіб, з ініціативи або вини яких порушено ґрунтовий покрив, а роботи з нанесення знятої ґрунтової маси на малопродуктивні землі здійснюються за бажанням власників або землекористувачів, у тому числі орендарів, цих земельних ділянок за їх рахунок.

Вплив на геологічне середовище пов'язане з вилученням корисної копалини. Прояви екзогенних геологічних явищ можливі лише на промисловому майданчику кар'єру. Для їх попередження у проекті розробки родовища закладені відповідні технічні рішення, що забезпечують безпеку виконання робіт в кар'єрі. Враховуючи геологічну і гідрологічну характеристику території та рельєф місцевості, небезпечні геологічні процеси на суміжній території не передбачаються (обвали, зсуви, суфозія, ерозійні процеси). Територія розташування кар'єру відноситься до району сейсмічної активності до 6 балів. Активация ендегенних процесів у результаті експлуатації кар'єру не передбачається.

Основними вимогами щодо охорони та раціонального використання надр при експлуатації кар'єру є:

- дотримання встановленого порядку надання надр у користування, недопущення самовільного користування надр;

- застосування раціональних, екологічно безпечних технологій видобування корисної копалини і вилучення наявних у них компонентів, що мають промислове значення, недопущення наднормативних втрат і погіршення якості корисної копалини, а також недопущення вибіркового відпрацювання кращих за якістю ділянок родовища, що може призвести до втрат корисних копалин в цілому;

- охорона родовища від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисної копалини і промислову цінність родовища або ускладнюють його розробку;

- раціональне використання розкривних порід і відходів виробництва;

- відновлення змінених гірничими роботами земель.

Процеси рекультивації порушених земель поділяються на два основні етапи: гірничотехнічний і біологічний. Гірничотехнічний етап, який ще називають технічною або гірничотехнічною рекультивацією, передбачає виконання робіт щодо підготовки земель, що звільнилися після гірничих розробок родовищ до подальшого цільового використання. В цей період підприємство, що здійснює розробку родовища, повинне виконувати такі роботи:

- селективне зняття, складування і збереження придатних для біологічної рекультивації розкривних порід, у тому числі родючий шар ґрунту;

- селективне формування відвалів розкривних порід;

- за потреби планування і покриття спланованої поверхні шаром родючого ґрунту або потенційно родючих розкривних порід;

- засипання і планування деформованих поверхонь (провали, карстові лійки та ін.);

- влаштування під'їзних доріг;

- меліоративні та протиерозійні заходи.

Біологічний етап рекультивації, або просто біологічна рекультивація, виконуватиметься після гірничотехнічної і включатиме заходи щодо відновлення родючості порушених земель (агротехнічні, фітомеліоративні та ін.), спрямовані на відтворення флори і фауни.

Напрямки рекультивації визначають кінцеве використання порушених земель після проведення відповідних гірничотехнічних, інженерно-будівельних, гідротехнічних та інших заходів, їх вибирають на основі комплексного обліку таких чинників:

- природні умови району розробки родовища (клімат, типи ґрунтів, геологічна будова, рослинність, тваринний світ та ін.);

- стан порушених земель до моменту рекультивації (характер техногенного рельєфу, ступінь природного заростання та ін.);

- мінералогічний склад, водно-фізичні та фізико-хімічні властивості гірських порід;

- агрохімічні властивості (вміст поживних речовин, кислотність, наявність токсичних речовин та ін.) порід і їх класифікація за придатністю для біологічної рекультивації;

- інженерно-геологічні та гідрологічні умови; господарські, соціально-економічні, екологічні та санітарно-гігієнічні умови;

- термін служби рекультиваційних земель (можливість повторних порушень і їх періодичність);

- технологія і механізація гірничих і будівельно-монтажних робіт.

У процесі вибору напрямку рекультивації земель необхідно мати на увазі, що рекультивовані землі і території, що їх оточують – після закінчення робіт, являють собою оптимально сформовану та екологічно збалансовану ландшафтну ділянку.

Біологічна рекультивація площі включає в себе відновлення рослинного шару рекультивованих земель. Проектом передбачається посів багаторічних трав і дерев, які виконують протиерозійну функцію.

Ґрунтово-рослинний шар розробляється і зберігається окремо і в наступному наноситься на рекультивовані землі або на малопродуктивні з метою їх покращання.

Після завершення відробки запасів корисної копалини родовища виконується рекультивація відпрацьованого простору кар'єру, навколишньої площі, що прилягає безпосередньо до кар'єру, проммайданчика кар'єру, а також зовнішніх відвалів розкривних порід і під'їзних автодоріг, що втратили своє значення.

Відвали тимчасово невикористаної сировини, яка має перспективу утилізації, повинні бути сформовані з врахування вимог охорони навколишнього середовища.

Рекультивація земель, порушених гірничими роботами планується для рекультивації під водоймище, надводна частина укосів для берегоукріплення - під лісонасадження [3].

Отже, при дослідженні Звіту з оцінки впливу на довкілля Видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів встановлено, що рекультивація як один етапів використання земельних ділянок передбачається, однак розробники Звіту посилаються на те, що ґрунти в межах ділянок не є особливо цінними.

Водночас це не звільняє власника (орендаря) земельної ділянки від зобов'язання розроблення Робочого проекту землеустрою щодо зняття та перенесення родючого шару ґрунту у встановленому порядку відповідно до чинного законодавства.

Не дивлячись на це, власник земельної ділянки, який планує видобувати корисні копалини й при цьому, звісно, знімати ґрунт, вже отримав дозвіл на користування надрами від Держгеонадр.

Дане питання повинно бути узгоджено та передбачене в законодавстві, а саме: робочий проект землеустрою щодо зняття та перенесення шару ґрунту й проведення рекультивації повинен передбачатися як один із обов'язкових документів для отримання дозволу на видобування корисних копалин.

Після усунення відповідних прогалин в законодавстві дії державних органів повинні бути взаємоузгодженими шляхом внесення змін в їх положення про діяльність. Такі заходи допоможуть здійснювати більш ефективний контроль землевласників та землекористувачів в частині раціонального використання ґрунтів та їх збереження.

ВИСНОВКИ

Ґрунтовий покрив є одним з особливо вразливих об'єктів природи. Усі негативні зміни, що відбуваються із земельними ресурсами, стосуються, насамперед, ґрунтів. Сучасні обстеження ґрунтів свідчать, що їхній стан в останні десятиліття погіршився і досяг рівня близького до критичного. Актуальність теми викликана кризовим станом у довікллі функціонування гірничих підприємств (видобувних і переробних). Дослідження дозволяє ставити питання про засади зняття верхнього родючого шару ґрунту при розробці корисних копалин з урахуванням еколого-економічних засад, прийнятий в Україні для охорони та збереження ґрунтів.

Родючість ґрунту - здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту.

Робочі проекти землеустрою розробляються з метою здійснення заходів з рекультивації порушених земель, зняття та перенесення родючого шару ґрунту, консервації деградованих та малопродуктивних угідь, поліпшення сільськогосподарських і лісгосподарських угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, зсувів, ущільнення, закислення, забруднення промисловими та іншими відходами, радіоактивними та хімічними речовинами.

Робочі проекти землеустрою щодо рекультивації земель, порушених внаслідок дослідно-промислової розробки родовищ бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу, крім підстав, визначених абзацом першим частини другої цієї статті, можуть розроблятися на підставі рішення замовника, якому надано спеціальний дозвіл на користування надрами з метою дослідно-промислової розробки родовищ бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу

та/або видобування бурштину, інших корисних копалин загальнодержавного значення, нафти і газу.

При дослідженні Звіту з оцінки впливу на довкілля Видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів встановлено, що рекультивація як один етапів використання земельних ділянок передбачається, однак розробники Звіту посилаються на те, що ґрунти в межах ділянок не є особливо цінними.

Водночас це не звільняє власника (орендаря) земельної ділянки від зобов'язання розроблення Робочого проекту землеустрою щодо зняття та перенесення родючого шару ґрунту у встановленому порядку відповідно до чинного законодавства.

Не дивлячись на це, власник земельної ділянки, який планує видобувати корисні копалини й при цьому, звісно, знімати ґрунт, вже отримав дозвіл на користування надрами від Держгеонадр.

Дане питання повинно бути узгоджено та передбачене в законодавстві, а саме: робочий проект землеустрою щодо зняття та перенесення шару ґрунту й проведення рекультивації - як один із обов'язкових документів для отримання дозволу на видобування корисних копалин.

Окрім того, на сьогодні необхідним є прийняття проекту Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості», який визначає правові, економічні, екологічні та організаційні основи використання та збереження ґрунтів, охорони і відтворення їх родючості, встановлює основні принципи державної політики, в цій сфері, вимоги щодо збереження якісного стану ґрунтового покриву, захисту його від негативних природних та антропогенних впливів.

Метою розроблення проекту Закону є прийняття повномасштабного нормативно-правового акта рамкового типу, який містить всі необхідні положення і норми, що регулюють правові взаємовідносини в цій сфері.

Проект Закону спрямований на законодавче забезпечення раціонального використання та збереження ґрунтів України як важливого компонента довкілля

та основного засобу сільськогосподарського виробництва, розширеного відтворення їхньої родючості; дотримання землевласниками та землекористувачами науково обґрунтованих технологічних регламентів, правил високої культури землеробства, охорони ґрунтів при експлуатації, ліквідації та консервації об'єктів господарської та іншої діяльності; своєчасного запобігання й усунення явищ деградації ґрунтів та можливих еколого-економічних ризиків, пов'язаних з неправомірним, екологічно небезпечним землекористуванням тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрохімічна паспортизація орних земель: кому необхідно оформлювати паспорти, відповідальність за неоформлення. веб-сайт. URL: <https://armada.law/blog/agrokhimichna-pasportizatsiya-ornykh-zemel/> (дата звернення 07.06.2023).
2. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#n101> (дата звернення 01.06.2023).
3. Звіт з оцінки впливу на довкілля. Видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів, придатного для виробництва облицювальних виробів. веб-сайт. URL: <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fc2/dd8/602fc2dd866f3808951907.pdf> (дата звернення 09.06.2023).
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 03.06.2023).
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 14.06.2023).
6. Конституції України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 04.06.2023).
7. Основи ґрунтознавства : навч.-метод. посіб. / О. В. Аріон, Т. Г. Купач, С. О. Дем'яненко. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2021. – 327 с
8. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 14.06.2023).

9. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення 10.06.2023).

10. Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 р. № з0379-96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96#Text> (дата звернення 11.06.2023).

11. Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.06.2023).

12. Про затвердження Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11 жовтня 2011 р. № 536. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1517-11#Text> (дата звернення 08.06.2023).

13. Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок: Наказ Комітету України по земельних ресурсах від 04 січня 2005 р. №1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0070-05#Text> (дата звернення 13.06.2023).

14. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 13.06.2023).

15. Про затвердження Правил розроблення робочих проектів землеустрою: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2022 р. № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.06.2023).

16. Про затвердження Правил щодо забезпечення родючості ґрунтів і застосування окремих агрохімікатів: Наказ Міністерства аграрної політики та

продовольства України від 24 листопада 2021 р. № 382 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0034-22#Text> (дата звернення 06.06.2023).

17. Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості: Проект Закону від 20 січня 2015 р. № 1798. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53638 (дата звернення 13.06.2023).

18. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення 07.06.2023).

19. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 08.06.2023).

20. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення 10.06.2023).

21. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від № 28 лютого 2019р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 11.06.2023).

22. Про охорону земель: Закон України від 04 червня 2009 р. №1443-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення 02.06.2023).

23. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23 травня 2017 р. №2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення 11.06.2023).

24. Про перейменування та затвердження нової редакції Положення про державну установу «Інститут охорони ґрунтів України»: Наказ Мінагрополітики України від 20 березня 2013 р. №198. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/projekt-nakazu-ministerstva-agrarnoi-politiki-ta-prodovolstva-ukraini-pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-konservatsii-zemel-1> (дата звернення 05.06.2023).

25. Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, національних стандартів України, скасування нормативних документів України та міждержавних стандартів в Україні: Наказ державного підприємства "Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості" від 22 червня 2015 р. № 61. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0061774-15#Text> (дата звернення 08.06.2023).

26. Роз'яснення власникам земельних ділянок та землекористувача щодо порядку та процедури виготовлення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки. веб-сайт. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/agrokhimichniy-pasport-polya.pdf> (дата звернення 09.06.2023).

27. Урок. Основні типи ґрунтів. Карта ґрунтів. веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/urok-grunt---dzerkalo-landshaftu-tipi-runtiv-zakonomirnosti-h-poshirennya-vpliv-gruntiv-na-specializaciyu-gospodarsva-314661.html> (дата звернення 29.05.2023).

28. Якість ґрунту. Показники родючості ґрунтів. ДСТУ 4362:2004: Наказ Держспоживстандарту України від 9 грудня 2004 р. № 273. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=67099 (дата звернення 02.06.2023).

ДОДАТКИ

ДЕРЖГЕОКАДАСТР
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖГЕОКАДАСТРУ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
Управління з контролю за використанням та охороною земель
 майдан Свободи, 5, Держпром, під'їзд 6, поверх 2, м. Харків, 61022,
 т. 760-70-13 E-mail: kh.kontrol@land.gov.ua Код ЄДРПОУ 39792822

А К Т
перевірки дотримання вимог земельного законодавства
за об'єктом – земельної ділянки

“ 04” червня 2019 р.

№ 170-ДК/172/АП/09/01
 /-19

Нами (мною), державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель у Харківській області головним спеціалістом відділу організації планування та аналізу інспекторської діяльності Управління з контролю за використанням та охороною земель Головного управління Держгеокадастру у Харківській області Мотузенком Сергієм Петровичем, головним спеціалістом відділу контролю за використанням та охороною земель у Зачепилівському, Кегичівському, Красноградському, Нововодолазькому, Сахновщинському районах Управління з контролю за використанням та охороною земель Головного управління Держгеокадастру у Харківській області Герусом Олександром Степановичем на підставі наказу Головного управління Держгеокадастру у Харківській області від 31.05.2019 № 170-ДК
 що проводили(в) перевірку)

за участю _____

(посади, прізвища, ім'я та по батькові осіб, що були залучені до перевірки)

у присутності заступника голови правління АТ «Новоселівський ГЗК» Штреккер Руслана Юрійовича

(посада, прізвище, ім'я та по батькові керівника юридичної особи чи уповноваженої ним фізичної особи чи її представника, що перевіряються, свідків, які були присутні при перевірці)

відповідно до вимог статей 6 і 10 Закону України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” проведена перевірка з питання дотримання вимог земельного законодавства
 (зазначити, з якого питання проводиться перевірка,
АТ «Новоселівський ГЗК», в частині виконання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, своєчасного проведення рекультиватії порушених земель в обсягах, передбачених робочим проектом землеустрою, на земельній ділянці кадастровий номер 6324255100:03:000:0354 площею 19,0700 га, яка розташована
 назва підприємства, установи чи організації, прізвище, ім'я та по батькові керівника (представника) юридичної особи чи фізичної
на території Нововодолазької селищної ради Нововодолазького району Харківської області
 особи, які перевіряються)

Місцезнаходження юридичної чи фізичної особи, які перевіряються вул. Пісчана, 2, с. Новоселівка, Нововодолазький район, Харківської області, 63209.

У результаті перевірки встановлено:

Відповідно до договору оренди землі від 09 вересня 2016 року Головним управлінням Держгеокадастру у Харківській області передано в оренду Приватному акціонерному товариству «Новоселівський гірничо-збагачувальний комбінат» земельну ділянку з кадастровим номером 6324255100:03:000:0354 площею 19,0700 га на 19 років. Головним управлінням Держгеокадастру у Харківській області 08.06.2017 видано АТ «Новоселівський ГЗК» дозвіл № 000012 на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельної ділянки площею 19,070 га кадастровий номер 6324255100:03:000:0354, яка розташована за межами населених пунктів на території Нововодолазької селищної ради Нововодолазького району Харківської області. Термін дії дозволу до 31.12.2018. Відповідно до дозволу від 08.06.2019 № 000012 та наказу від 13.02.2017 № 59 АТ «Новоселівський ГЗК» відповідальним за дотримання умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту є заступник голови правління АТ «Новоселівський ГЗК» Штреккер Руслан Юрійович. Дозвіл № 000012 від 08.06.2017 видано на підставі «Робочого проекту землеустрою щодо рекультивациі порушених земель в межах земельної ділянки кадастровий номер 6324255100:03:000:0354, яка відноситься до земель державної власності та перебуває в оренді АТ «Новоселівський ГЗК» на території Нововодолазької селищної ради Нововодолазького району Харківської області», розробленого в 2017 році ТОВ «Новітні технології землеустрою» (далі за текстом – Робочий проект землеустрою).

Листом від 12.12.2018 № 17/1617 АТ «Новоселівський ГЗК» повідомило, що роботи передбачені дозволом від 08.06.2017 № 000012 завершені, роботи виконані відповідно до Робочого проекту землеустрою щодо рекультивациі порушених земель.

Обстеженням земельної ділянки кадастровий номером 6324255100:03:000:0354 площею 19,0700 га (акт обстеження від 04.06.2018 № 31-20-5,2-139/91-17), візуально встановлено зняття (відсутність) ґрунтового (потенційно родючого шару ґрунту) на земельних ділянках площею 1,4351 га ; 8,1508 га; 1,7155 га; 5,8679 га, зазначених в картограмі глибини зняття родючого шару ґрунту (стор. 39 книги I. Технічний звіт по ґрунтово-агрохімічному обстеженню. Робочого проекту землеустрою). Обстеженням візуально встановлено наявність відвалу потенційно родючого шару ґрунту вздовж зовнішньої сторони земельної ділянки висотою приблизно від 3.0 м до -2,5 м, шириною приблизно від 5,0 м до 4.0 м.

Перевіркою виконання умов зняття, збереження потенційно родючого шару ґрунту під час проведення гірничодобувних робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, своєчасного проведення зняття ґрунтового покриву в обсягах, передбачених робочим проектом землеустрою, на земельній ділянці кадастровий номер 6324255100:03:000:0354, відхилень від робочого проекту не встановлено.

План – схема земельної ділянки

План –схема земельної ділянки кадастровий номер 6324255100:03:000:0354 додається

Мотузенко С.П.

(прізвище та ініціали)

Підпис

Герус О.С.

(прізвище та ініціали)

Підпис

Підписи осіб, які були присутні при перевірці:

Штреккер Р.Ю.

(прізвище та ініціали)

Підпис

Підпис

(прізвище та ініціали)

Підпис представника юридичної особи чи уповноваженої ним особи або фізичної особи чи її представника, які перевірялись:

З актом ознайомлений, копію акта отримав:

Штреккер Р.Ю.

(прізвище та ініціали)

Дата 04.06.2019

Підпис

(прізвище та ініціали)

Дата

Підпис

Копія акта відправлена поштою (у разі відмови отримання акта)

-

(прізвище та ініціали особи, яка відправила копію акта)

(дата)

Підпис

Додаток 4
до Порядку передачі документації
для надання висновку з оцінки впливу
на довкілля та фінансування оцінки впливу на
довкілля

ЗВІТ
з оцінки впливу на довкілля
Видобування корисних копалин Болтишського родовища гнейсо-гранітів,
придатного для виробництва облицювальних виробів

201812282560
(реєстраційний номер справи про оцінку
впливу на довкілля планованої діяльності)

Дніпро 2019

Зміст

1. Опис планованої діяльності.	5
1.1. Опис місця провадження планованої діяльності (додаються: викопіювання з детального плану території та ситуаційна схема з нанесеними джерелами впливу на довкілля; відомості за підписом суб'єкта господарювання про наявність власних або орендованих виробничих площ (приміщень), необхідних для провадження господарської діяльності, разом з копіями документів, що підтверджують право власності або оренди на виробничі площі (приміщення)	5
1.2. Цілі планованої діяльності	9
1.3. Опис характеристик діяльності протягом виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності, у тому числі (за потреби) роботи з демонтажу, та потреби (обмеження) у використанні земельних ділянок під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності (додаються у разі наявності: документи, які підтверджують право користування (власності) земельною ділянкою, та/або документи, що підтверджують відповідність планованої діяльності затвердженій містобудівній документації відповідно до вимог законодавства)	10
1.4. Опис основних характеристик планованої діяльності (зокрема виробничих процесів), наприклад, виду і кількості матеріалів та природних ресурсів (води, земель, ґрунтів, біорізноманіття), які планується використовувати (додається у разі наявності інформація про інженерне забезпечення об'єкта, в тому числі водопостачання та водовідведення)	15
1.5. Оцінка за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води, повітря, ґрунту та надр, шумового, вібраційного, світлового, теплового та радіаційного забруднення, а також випромінення, які виникають у результаті виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності	30
2. Опис виправданих альтернатив (наприклад, географічного та/або технологічного характеру) планованої діяльності, основних причин обрання запропонованого варіанта з урахуванням екологічних наслідків (додається у разі наявності ситуаційна карта-схема з нанесеними альтернативними варіантами)	75
3. Опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без провадження планованої діяльності в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної екологічної інформації	76

<p>та наукових знань (додаються у разі наявності: довідка щодо величин фонових концентрацій забруднюючих речовин, довідка з гідрометеоцентру щодо метеорологічної характеристики і коефіцієнти, які визначають умови розсіювання забруднюючих речовин в атмосфері для визначеної місцевості).</p>	
<p>4. Опис факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності та її альтернативних варіантів, у тому числі здоров'я населення, стан фауни, флори, біорізноманіття, землі (у тому числі вилучення земельних ділянок), ґрунтів, води, повітря, кліматичні фактори (у тому числі зміна клімату та викиди парникових газів), матеріальні об'єкти, включаючи архітектурну, археологічну та культурну спадщину, ландшафт, соціально-економічні умови та взаємозв'язок між цими факторами.</p>	84
<p>5. Опис і оцінка можливого впливу на довкілля планованої діяльності, зокрема величини та масштабів такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу), характеру (за наявності - транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний вплив), зумовленого:</p> <ul style="list-style-type: none"> виконанням підготовчих і будівельних робіт та провадженням планованої діяльності, включаючи (за потреби) роботи з демонтажу після завершення такої діяльності; використанням у процесі провадження планованої діяльності природних ресурсів, зокрема земель, ґрунтів, води та біорізноманіття; викидами та скидами забруднюючих речовин, шумовим, вібраційним, світловим, тепловим та радіаційним забрудненням, випроміненням та іншими факторами впливу, а також здійсненням операцій у сфері поводження з відходами; ризиками для здоров'я людей, об'єктів культурної спадщини та довкілля, у тому числі через можливість виникнення надзвичайних ситуацій; кумулятивним впливом інших наявних об'єктів, планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності, з урахуванням усіх існуючих екологічних проблем, пов'язаних з територіями, які мають особливе природоохоронне значення, на які може поширитися вплив або на яких може здійснюватися	94

використання природних ресурсів; впливом планованої діяльності на клімат, у тому числі характер і масштаби викидів парникових газів, та чутливістю діяльності до зміни клімату; технологією і речовинами, що використовуються	
6. Опис методів прогнозування, що використовувалися для оцінки впливу на довкілля, зазначеного у підпункті 5 цього пункту, та припущень, покладених в основу такого прогнозування, а також використовувані дані про стан довкілля (додається у разі наявності копія атестата про акредитацію лабораторії, яка проводила дослідження, та копія договору)	114
7. Опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості) компенсаційних заходів	116
8. Опис очікуваного значного негативного впливу діяльності на довкілля, зумовленого вразливістю проекту до ризиків надзвичайних ситуацій, заходів запобігання чи пом'якшення впливу надзвичайних ситуацій на довкілля та заходів реагування на надзвичайні ситуації.	124
9. Визначення усіх труднощів (технічних недоліків, відсутності достатніх технічних засобів або знань), виявлених у процесі підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля.	130
10. Усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля (додається таблиця з інформацією про повне врахування, часткове врахування чи обґрунтоване відхилення суб'єктом господарювання зауважень і пропозицій громадськості, наданих у процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації).	131
11. Стислий зміст програм моніторингу та контролю щодо впливу на довкілля під час провадження планованої діяльності, а також (за потреби) планів післяпроектного моніторингу.	139
12. Резюме нетехнічного характеру інформації, зазначеної у підпунктах 1-11 цього пункту, розраховане на широку аудиторію.	145
13. Список посилань із зазначенням джерел, що використовуються для описів та оцінок, що містяться у звіті з оцінки впливу на довкілля.	153
Виконавці	160
Список додатків	163
Додатки	165

ДЕРЖАВНИЙ
АКТ
НА ПРАВО ПОСТІЙНОГО
КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЕЮ

І-ДП № 003893

Державний акт на право постійного користування землею видано

ТОВ ІА ПІ МК "СТАЛЬ"

(назва землекористувача та його місцезнаходження)

м. Дніпропетровськ, вул. Героїв Сталінграда, 13

Криничанською районною

Радою народних депутатів

Криничанського

району

Дніпропетровської

області України

у тому, що зазначеному землекористувачу надано у постійне користування 5,600 гектарів землі в межах згідно з планом землекористування

Землю надано у постійне користування для створення кар'єру по промисловому

видобутку граніту у селі Болтишка Криничанського р-ну

(села, присадибної)

відповідно до рішення сесії Криничанської районної Ради народних депутатів від

« 24 » березня 1998 року № 12-XXII/XXII

Цей державний акт складено у двох примірниках, з яких перший видано землекористувачу, другий зберігається у Криничанській районній Раді народних депутатів.

Акт зареєстровано в Книзі записів державних актів на право постійного користування землею за № 106

Криничанської районної

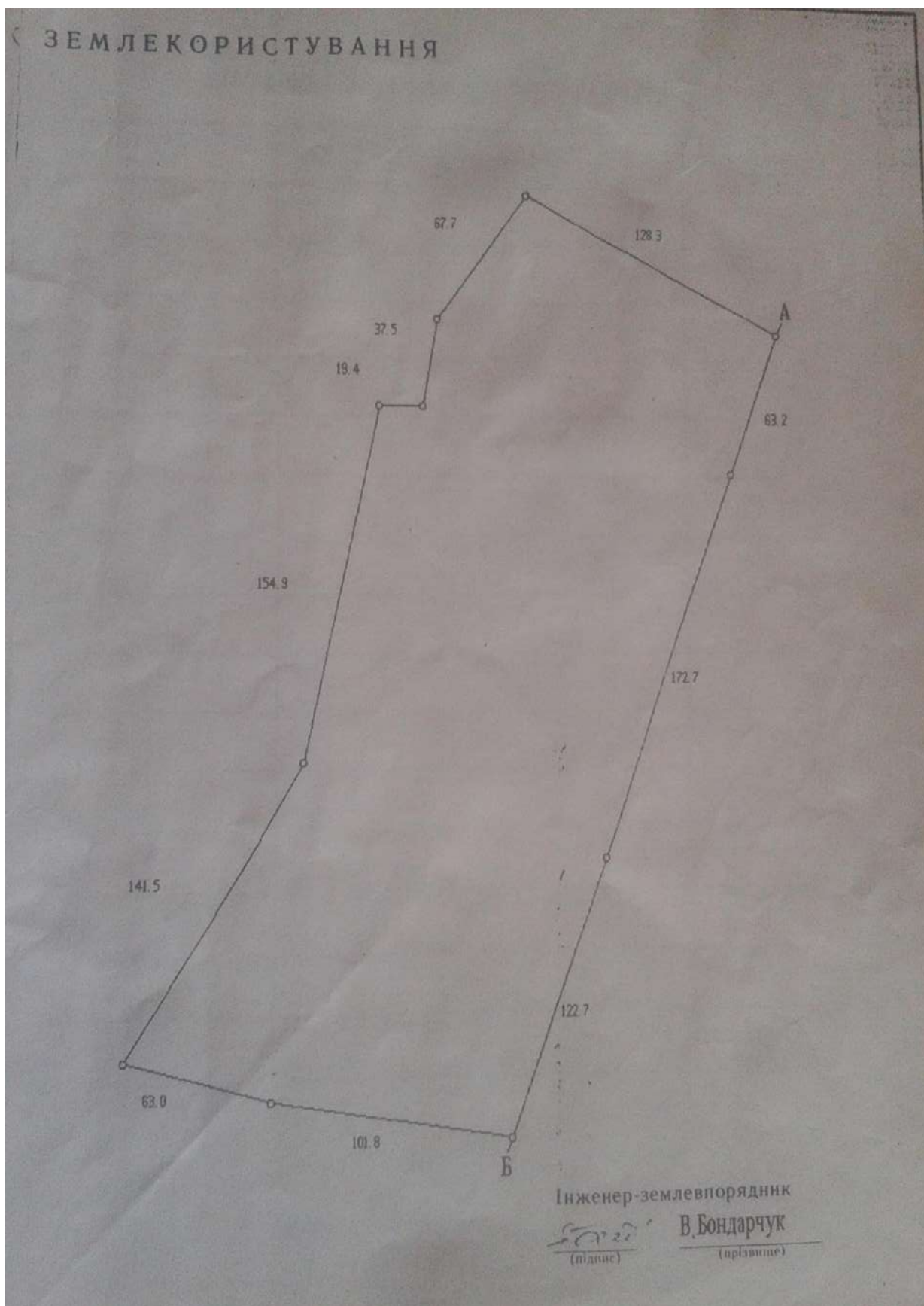
Голова

Ради народних депутатів

В. Верховський

(підпис)

« 03 » квітня 1998

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ,
ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ГІРНИЧОГО НАГЛЯДУ
(Держгірпромнагляд)

АКТ
про надання гірничого відводу

Цей акт засвідчує надання гірничого відводу Товариству з обмеженою
відповідальністю «СІ-АЛЬ»

/найменування підприємства, його власника чи уповноваженого ним органу

з метою розробки Болтишського родовища гнейсо-гранітів

/для розробки родовища корисних копалин із зазначенням найменування родовища та виду копалини: для будівництва

підземної споруди із зазначенням її найменування та призначення; для поховання шкідливих речовин тощо/

Гірничий відвід знаходиться у Криничанському районі

/назва населеного пункту,

Дніпропетровської області

району, області/

і позначений на копії топографічного плану, що додається, кутовими точками:

1, 2, 3, 4, 5, 6

/перелік кутових точок/

а також на геологічних картах і вертикальних розрізах по лінії I-I, II-II, III-III,

IV-IV, V-V, VI-VI

/номери карт та розрізів /

Площа проєкції гірничого відводу, показана на копії топографічного плану кутовими точками, становить дві цілих та

/словами /

тридцять п'ять сотих (2,35) гектари

Термін чинності акта про надання гірничого відводу до 06.12.18

Акт, що засвідчує надання гірничого відводу, видано «27» березня 2008 р.
Державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та
гірничого нагляду

Цей акт складено у двох примірниках і внесено до реєстру
Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та
гірничого нагляду

«27» березня 2008 р за № 1453

Заступник Голови
Держгірпромнагляду
(уповноважена особа)

О. Румежак

Гірничий відвід площею 2,35 га у межах, позначених на цьому
 плані кутовими точками 1, 2, 3, 4, 5, 6
 Надано Товариству з обмеженою
Відповідальністю «СІ-АЛЬ»
 для використання розміщеної у Криничанському районі
Дніпропетровської області
 ділянки надр з метою розробки Болтишського
родовища грейсо-гранітів
 У межах гірничого відводу підлягають використанню:
поклади гнейсо-гранітів

Цей акт внесено до реєстру:
 Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та
 гірничого нагляду
 «27» березня 2008 р. р. за № 1453

 Заступник Голови
 Держгірпромнагляду
 (Уповноважена особа)
 М.П.

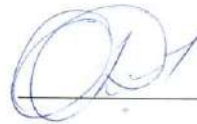
 О. Румежак

/ номери карт та розрізів /

Площа проєкції гірничого відводу, показана на копії топографічного плану кутовими
 точками, становить дві цілих та
тридцять п'ять сотих (2,35) гектари
 Термін чинності акта про надання гірничого відводу до 06.12.18
 Акт, що засвідчує надання гірничого відводу, видано «27» березня 2008 р.
 Державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та
 гірничого нагляду

Цей акт складено у двох примірниках і внесено до реєстру
 Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та
 гірничого нагляду
 «27» березня 2008 р за № 1453

О. Румежак

ВИТЯГ**з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності**

Індексний номер витягу: 144621572
Дата, час формування: 08.11.2018 17:46:50
Витяг сформовано: Приходько Галина Іванівна, Дніпропетровська обласна філія
Комунального підприємства "Центр державної реєстрації"
Садківської сільської ради, Дніпропетровська обл.
Підстава формування витягу: заява з реєстраційним номером: 30976267, дата і час реєстрації заяви:
03.11.2018 17:33:02, заявник: Колесник Валерій Федорович
(уповноважена особа)

Актуальна інформація про об'єкт нерухомого майна

Реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 273822112220
Об'єкт нерухомого майна: земельна ділянка
Кадастровий номер: 1222081500:02:009:5003
Опис об'єкта: Площа (га): 0.75
Цільове призначення: для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд підприємств переробної, машинобудівної та іншої промисловості
Адреса: Дніпропетровська обл., Криничанський р., с. Болтишка, вулиця Ватутіна, 1-Г

Актуальна інформація про право власності

Номер запису про право власності: 4362045
Дата, час державної реєстрації: 14.01.2014 16:25:37
Державний реєстратор: Негрієнко Сергій Федорович, Криничанське районне управління юстиції, Дніпропетровська обл.
Підстава виникнення права власності: свідоцтво про право власності, серія та номер: 16571868, виданий 22.01.2014, видавник: Реєстраційна служба Криничанського районного управління юстиції Дніпропетровської області
Підстава внесення запису: Рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень (з відкриттям розділу), індексний номер: 10182483 від 22.01.2014 17:11:05, Негрієнко Сергій Федорович, Криничанське районне управління юстиції, Дніпропетровська обл.
Форма власності: приватна
Розмір частки: 1
Власники: Товариство з обмеженою відповідальністю "СІ - АЛЬ", код ЄДРПОУ: 21852167, країна реєстрації: Україна

Витяг сформував: Приходько Г.І.

Підпис:

[Handwritten signature]
МІ

Державна служба геології та надр України

СПЕЦІАЛЬНИЙ ДОЗВІЛ

на користування надрами

Регістраційний номер	4529															
Дата видачі	від 06 грудня 2007 року															
Підстава надання:	Наказ від 21.02.2014 № 55															
	<i>(дата прийняття та номер наказу Держгеонадр, протоколу Міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання угоди про розподіл продукції або протоколу аукціонного комітету та договору купівлі-продажу)</i>															
Вид користування надрами відповідно до статті 14 Кодексу України про надра, статті 13 Закону України «Про нафту і газ» та пункту 5 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами	видобування															
Мета користування надрами:	видобування незміненого гнейсо-граніту, придатного для видобутку блоків та виробництва плит і облицювальних виробів з них, порушені вивітрюванням гнейсо-граніту та відходи видобування придатні для виробництва каменю будового															
Відомості про ділянку надр (геологічну територію відповідно до державного балансу запасів корисних копалин України), що надається у користування:																
назва родовища	Болтишське родовище															
Географічні координати:	<table border="0" style="width: 100%; text-align: center;"> <thead> <tr> <th></th> <th>T.1</th> <th>T.2</th> <th>T.3</th> <th>T.4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ПШ</td> <td>48°12'54"</td> <td>48°12'54"</td> <td>48°12'49"</td> <td>48°12'49"</td> </tr> <tr> <td>СхД</td> <td>34°10'13"</td> <td>34°10'19"</td> <td>34°10'17"</td> <td>34°10'11"</td> </tr> </tbody> </table>		T.1	T.2	T.3	T.4	ПШ	48°12'54"	48°12'54"	48°12'49"	48°12'49"	СхД	34°10'13"	34°10'19"	34°10'17"	34°10'11"
	T.1	T.2	T.3	T.4												
ПШ	48°12'54"	48°12'54"	48°12'49"	48°12'49"												
СхД	34°10'13"	34°10'19"	34°10'17"	34°10'11"												
місцезнаходження:	Дніпропетровська область, Крипичанський район															
	<i>(область, район, населений пункт)</i>															
прив'язка на місцевості відповідно до адміністративно-територіального устрою України:	південна околиця с. Болтишка															
	<i>(підприємств, відстань від найближчого населеного пункту, залізничної станції, природоохоронних об'єктів)</i>															
площа	2,1 га															
	<i>(визначається в односторонньому виміру)</i>															
Обмеження щодо глибини використання (у разі потреби)	-															
Вид корисної копалини відповідно до переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827	гнейсо-граніти															

Держгеонадр, ПК, Україна - Київ 0-990-0020 р. 1/00

Загальний обсяг запасів (ресурсів) на час надання спеціального дозволу на користування надрами (основні, супутні):	незмінені гнейсо-граніти: кат. А+В - 453,0 (А - 248,0; В - 205,0) тис. м³ спільно залягаюча - порушені вивітрюванням гнейсо-граніти: кат. А+В - 34,0 (А - 20,0; В - 14,0) тис. м³ <i>(одиниця виміру, категорія, обсяг)</i>
Ступінь освоєння надр:	розробляється з 1998 року <i>(розробляється, не розробляється)</i>
Відомості про затвердження (апробацію) запасів корисної копалини (зазначається у разі видобування):	протокол ДКЗ України від 21.05.2013 № 2914 <i>(дата складення, номер протоколу, найменування органу)</i>
Джерело фінансування робіт, які планують виконати надрокористувач під час користування надрами:	недержавне <i>(державні або недержавні кошти)</i>
Особливі умови:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виконання умов Держуправління екології та природних ресурсів у Дніпропетровській області (екологічна картка від 10.10.1997 року). 2. Щорічний радіаційний контроль видобутої сировини в кар'єрі та продукції з неї на відповідність вимогам НРБУ-97. 3. Свочасна і в повному обсязі сплата обов'язкових платежів до Державного бюджету згідно з чинним законодавством. 4. Щорічна звітність перед Державною службою геології та надр України згідно з формою 5-гг. 5. Обов'язковий моніторинг та наукове супроводження виконання особливих умов передбачених дозволом та угодою про умови користування надрами відповідно до абзацу третього пункту 26 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 року № 615.
Відомості про власника:	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СІ-АЛЬ» КОД 21852167 49083, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ, МІСТО ДНІПРОПЕТРОВСЬК, ВУЛИЦЯ СОБІНОВА, БУДИНОК 1 <i>(найменування юридичної особи, код згідно з ЄДРПОУ або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – підприємця, ідентифікаційний номер, місце знаходження)</i>
Відомості про погодження надання спеціального дозволу на користування надрами:	Мінекобезпеки - від 14.11.1997 № 11-5/778 Держнаглядохоронпраці – від 03.12.1997 № 07-11/3172 <i>(найменування органу, який погодив надання дозволу, дата прийняття та номер документа про погодження)</i>
Строк дії спеціального дозволу на користування надрами (кількість років):	до 20 (двадцятого) лютого 2018 (дві тисячі вісімнадцятого) року <i>(цифри та словами)</i>
Угода про умови користування ділянкою надр є невід'ємною частиною спеціального дозволу на користування надрами і визначає умови користування ділянкою надр	 <i>(дата складення та номер угоди про умови користування надрами)</i>
Особа, уповноважена підписати спеціальний дозвіл на користування надрами:	О.М. Толочко <i>(ініціали та прізвище)</i>
Начальник Управління з надання надр у користування (посада)	 (підпис)
МП	
А № 003146	

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ГЕОЛОГІЇ ТА НАДР УКРАЇНИ

НАКАЗ

«15» червня 2021 р.

м. Київ

№ 452

*Про внесення змін до
спеціальних дозволів
на користування надрами*

Відповідно до пункту 17 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124) (далі – Порядок), у зв'язку із наявністю підстав для внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами та враховуючи пропозиції Робочої групи з питань надрокористування (протокол Робочої групи з питань надрокористування від 10.06.2021 № 11 - РГ/2021),

НАКАЗУЮ:

1. Внести зміни до спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до пункту 17 Порядку згідно з додатком до цього наказу.
2. Відділу використання надр та забезпечення виконання процедур надання спеціальних дозволів вжити необхідних заходів щодо внесення змін до спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до пункту 1 цього наказу.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Голова

Роман ОПІМАХ

8.	35602704	2673	23.12.2004	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕ- НОЮ ВІДПО- ВІДАЛЬНОЮ "НАДРА- ГЕОІНВЕСТ"	геологічне вивчення нафтогазо- носних надр, у тому числі дослідно- промислова розробка ро- довищ з по- дальшим ви- добуванням нафти і газу (промислова розробка ро- довищ), на- фта, газ при- родний, кон- денсат, су- путні корис- ні компо- ненти	Скоробагать- ківське родо- вище (півден- ний блок)	Полтавська	внести зміни у зв'язку з виявленням під час користування надрами даних про нові влас- тності, якість або кі- лькість корисних ко- палин після про- ведення державної ек- спертизи відповідних геологічних матеріа- лів відповідно до Постанови № 865
9.	21852167	4529	06.12.2007	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕ- НОЮ ВІДПО- ВІДАЛЬНОЮ "СІ-АЛЬ"	видобування корисних копалин, гнейсо- граніт	Болтишське родовище	Дніпропет- ровська	внести зміни у зв'язку зі зміною особливих умов та інших відомо- стей, зазначених у до- зволі, в тому числі щодо продовження строку дії дозволу на строк його незаконно- го (безпідставного) зупинення та/або ану- лювання відповідно до рішення суду, що набрало законної сили виявленням під час користування надрами даних про нові влас- тності, якість або кі- лькість корисних ко- палин після про- ведення державної ек- спертизи відповідних геологічних матеріа- лів відповідно до Пос- танови № 865 та вияв- ленням надрокористу- вачем після отриман- ня дозволу описок, очевидних помилок

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ГЕОЛОГІЇ ТА НАДР УКРАЇНИ

НАКАЗ

«15» червня 2021 р.

м. Київ

№ 450

*Про продовження строку дії
спеціальних дозволів
на користування надрами*

Відповідно до пункту 14 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124) (далі – Порядок), у зв'язку із наявністю підстав для продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами та враховуючи пропозиції Робочої групи з питань надрокористування (протокол Робочої групи з питань надрокористування від 10.06.2021 № 11 - РГ/2021),

НАКАЗУЮ:

1. Продовжити строк дії спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до пункту 14 Порядку згідно з додатком до цього наказу.
2. Відділу використання надр та забезпечення виконання процедур надання спеціальних дозволів вжити необхідних заходів щодо продовження строку дії спеціальних дозволів на користування надрами відповідно до пункту 1 цього наказу.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Голова**Роман ОПІМАХ**

Додаток до наказу Держгеонадр
«15» червня 2021 року № 450

Перелік

спеціальних дозволів на користування надрами щодо продовження строку дії згідно з пунктом 14 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615, (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124)

№ п/п	Код згідно з ЄДРПОУ	№ спец-дозволу	Дата видачі	Надро-користувач	Вид користування надрами, корисна копалина	Назва об'єкту	Область	Прийняте рішення
1.	01432606	2917	04.12.2006	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО ПРАТ "НАК "НАДРА УКРАЇНИ" "ЗАХІДУКРГЕОЛОГІЯ"	геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислова розробка родовищ, нафта, газ природний	Волосянська площа	Івано-Франківська, Чернівецька	продовжити строк дії на 5 років
2.	32286611	3662	31.12.2004	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "САНАТОРІЙ "КУРОРТ ОРЛІВЩИНА" - ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "САНАТОРІЙ "НОВОМОСКОВСЬКИЙ" ЗАКРИТОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ ПРОФСПЛОК УКРАЇНИ "УКРПРОФОЗДОРОВНИЦЯ"	видобування корисних копалин, мінеральні підземні води та розсоли	Новомосковське родовище ділянка Новомосковська (свердловини №№ 990П, 991П)	Дніпропетровська	продовжити строк дії на 20 років

3.	21852167	4529	06.12. 2007	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДА- ЛЬНІСТЮ "СІ-АЛЬ"	видобування корисних копалин, гнейсо-граніт	Болтишське родовище	Дніпропет- ровська	продовжити строк дії на 20 років
4.	03734116	2137	18.02. 2000	СІЛЬСЬКОГО- СПОДАРСЬКИЙ ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ "КОТОВСЬ- КИЙ"	видобування корисних копа- лин, пісок	Гунчанське родовище	Вінницька	продовжити строк дії на 20 років